

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6

2. การประกันคุณภาพการศึกษา

- 2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.2 หลักการและแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.3 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

- 2.4 การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมิน

คุณภาพภายนอก

- 2.6 หลักการประเมินคุณภาพภายนอก
- 2.7 มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553)

3. คุณภาพการศึกษา

- 3.1 ความหมายของคุณภาพ
- 3.2 คุณภาพการศึกษา
- 3.3 แนวนโยบายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 3.4 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนนาข่าวิทยาคม

5. การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 6.1 งานวิจัยภายในประเทศ
- 6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ได้บัญญัติเกี่ยวกับมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47-51 ดังนี้ (พจนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. 2546 : 120-121)

มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือ ในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใด ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไข

ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากสถานศึกษามีได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการ อาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษา ทุกแห่งจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยจะต้องดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการรายงานผล การประกันคุณภาพภายในทุกปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน เผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพไว้ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2543 : 2) กล่าวว่า “การประกันคุณภาพ” หมายถึง การระบุมความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ ผลผลิตที่มีคุณภาพ

สัมฤทธิ์ ถางเพ็ง (2544 : 19) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา มีหลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถ ตรวจสอบได้ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ และการประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกะ และความสมเหตุสมผล

ศิริรัตน์ ทิวะศิริ (2544 : 36) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับรองคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ตามที่ต้องการ เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนมีแนวทางจัด และพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับหลักการนโยบาย และจุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐและโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) กล่าวว่า “การประกันคุณภาพการศึกษา” หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติ ของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษาซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานต่างๆ ในกระบวนการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การวางแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นใจ และเป็นกระบวนการที่สร้างความมั่นใจให้ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

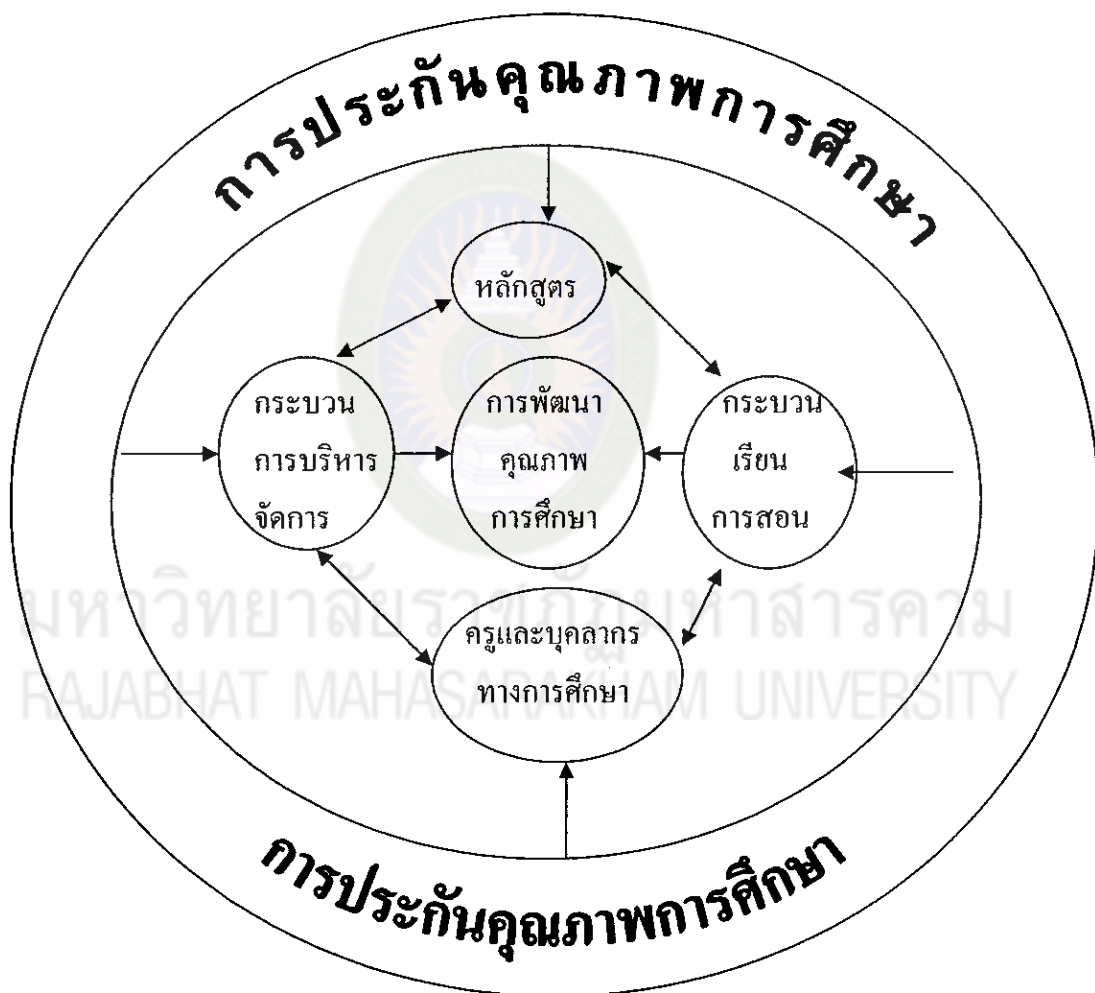
2. หลักการ แนวคิด และแนวทางประกันคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นในการสร้างระบบคุณภาพให้นักเรียน (ผลผลิต) สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผลผลิตเมื่อออกมาจากระบบการแล้วจะมีคุณภาพที่ดี ตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ

2.1 หลักการและแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา โรงเรียนจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นั่นคือผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้า และเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ในด้านการบริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจในรูปคณะกรรมการโรงเรียน โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งรวมทั้งมาตรฐานด้านผลผลิต โรงเรียนจะต้องกำหนดมาตรฐานโดยคณะกรรมการโรงเรียน เมื่อได้มีการจัดการศึกษาจนนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ก็จะมีการกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานด้านผลผลิตจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงมาตรฐานระดับจังหวัด และมาตรฐานระดับชาติ (Authorities) กล่าวคือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบาย และนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรมคุณภาพที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญคือ คุณภาพของผลผลิต แต่การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ถูกคำพอใจนั้น จะต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการ (Process quality) และคุณภาพของบุคลากร (Human quality) กระบวนการที่มีคุณภาพและคนที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ และกระบวนการที่มีคุณภาพจะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจรคุณภาพของคน ต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง ต้องมีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีการทำงานที่

ถูกต้อง และจะต้องพัฒนาคุณภาพของคน ในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงาน พัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองมีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว และกระบวนการที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะเป็นกลไกผลักดันให้ทุกปัจจัยมีคุณภาพ และนำไปสู่ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ดังแผนภูมิที่ 2

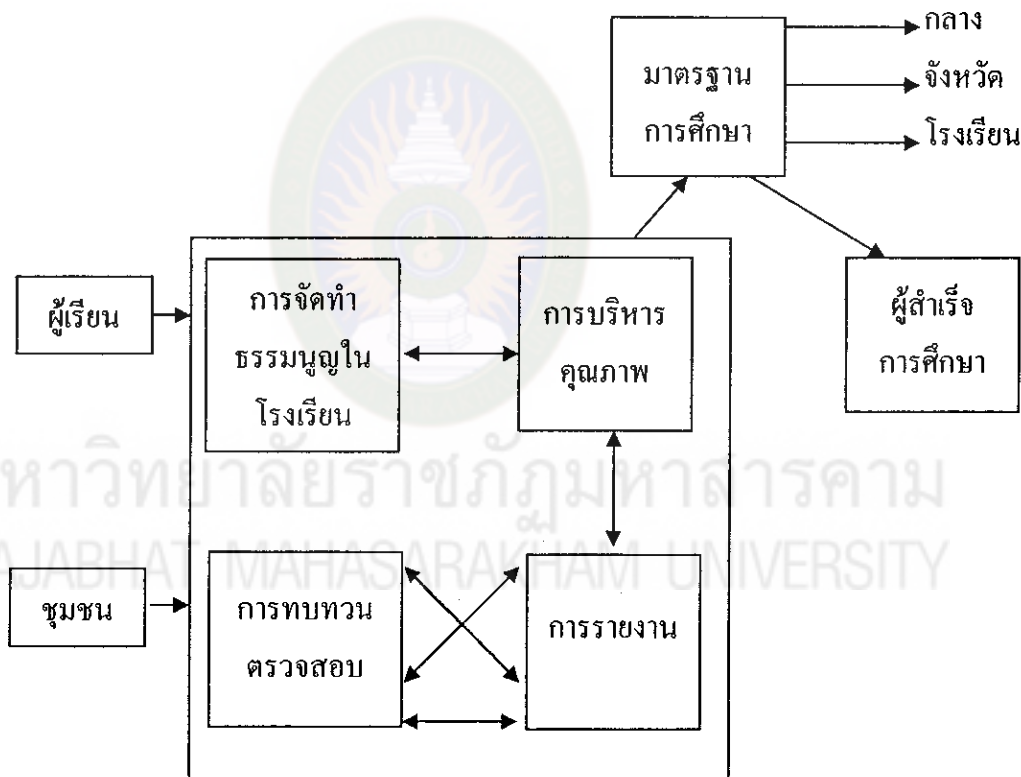

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษากับการประกันคุณภาพการศึกษา
ที่มา : อารุง จันทวานิช. 2542 : 79

2.2 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

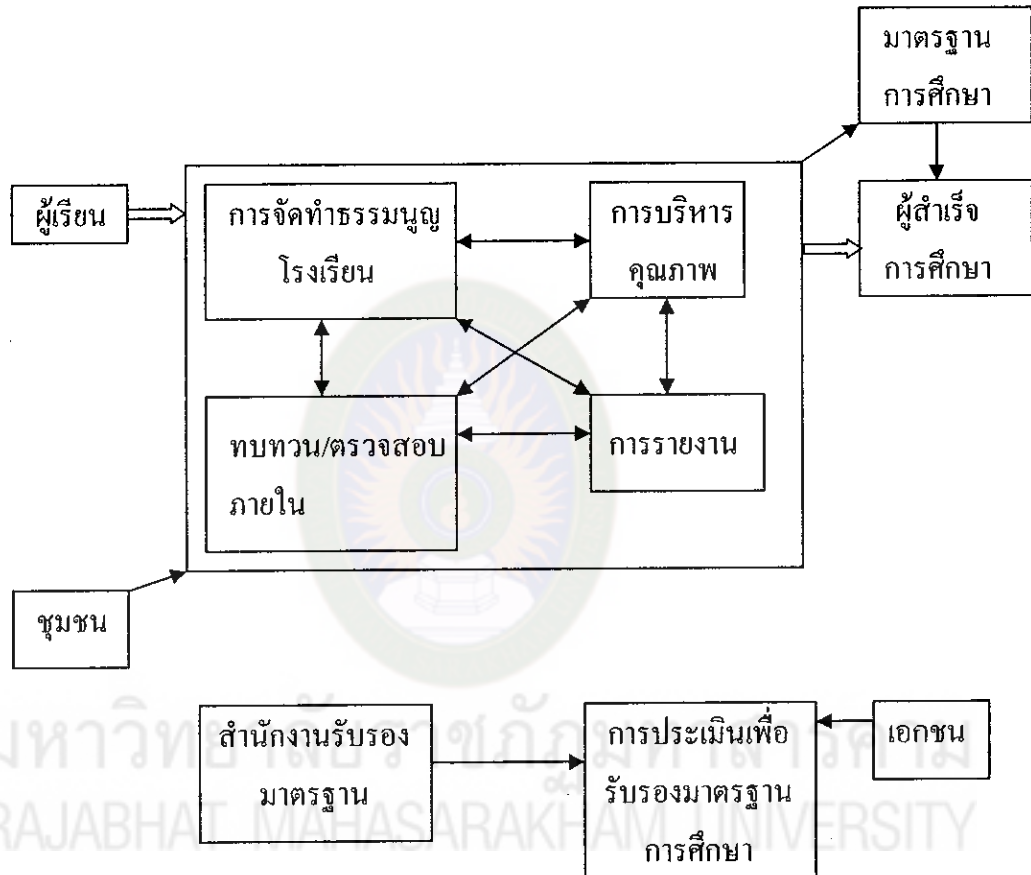
2.2.1 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำแนกได้ 2 ระดับ

1) ระดับ Accountability หมายถึง โรงเรียนมีระบบการบริหาร
 คุณภาพ (Quality management) ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็น
 ลูกค้ำว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ในระดับนี้ผู้ปกครองและชุมชน
 จะเป็นผู้อยอมรับในคุณภาพของผู้จบการศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในรูป
 คณะกรรมการโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
 (ธรรมนูญโรงเรียน) ร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการจัดการของโรงเรียนระดับ Accountability framework
 ที่มา : สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. 2542 : 3

2) ระดับ Accreditation หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพที่สร้างความมั่นใจพึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ซึ่งเป็นลูกค้าของผู้ประกอบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 กระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาระดับ Accreditation

ที่มา : สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ 2542 : 155

2.2.2 ระดับการประกันคุณภาพการศึกษาว่าแยกได้ 2 อย่างคือ (อุทุมพร จามรมาน. 2543 : 4)

1) การประกันคุณภาพภายใน เป็นการควบคุมและตรวจสอบโดยตัวเอง เพื่อให้รู้จุดบกพร่องเพื่อการแก้ไขปรับปรุงกับเสริมจุดแข็งให้แข็งยิ่งขึ้น

2) การประกันคุณภาพการศึกษาโดยภายนอก เป็นการตรวจสอบจากกลุ่มผู้มีความรู้ ความสามารถ การตรวจสอบจากภายนอกมักจะใช้การเยี่ยมชม เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจตามเกณฑ์ภายนอกที่กำหนด

จากการศึกษาหลักการ และแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา พอจะสรุปแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพ ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพ และขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพ

โดยการดำเนินการทั้ง 3 ประการนี้ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษา และในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

3. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐาน

การดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา พัฒนาสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น เป็นภารกิจเร่งด่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการสร้างความรู้ความเข้าใจ และมีการนิเทศแนะนำในเรื่องการประกันคุณภาพ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ จึงมอบให้กรมวิชาการ รับผิดชอบแผนงานประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นแผนงานหลักของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภาระงานที่สำคัญ คือ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีการประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย ประกาศ ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยนายจรูญ ชูลาก ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ลงนามในประกาศ ไว้ดังนี้

3.1 ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินงาน

ดังนี้คือ

- 3.1.1 การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ
- 3.1.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3.1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.1.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.1.5 การตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพ

3.1.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา

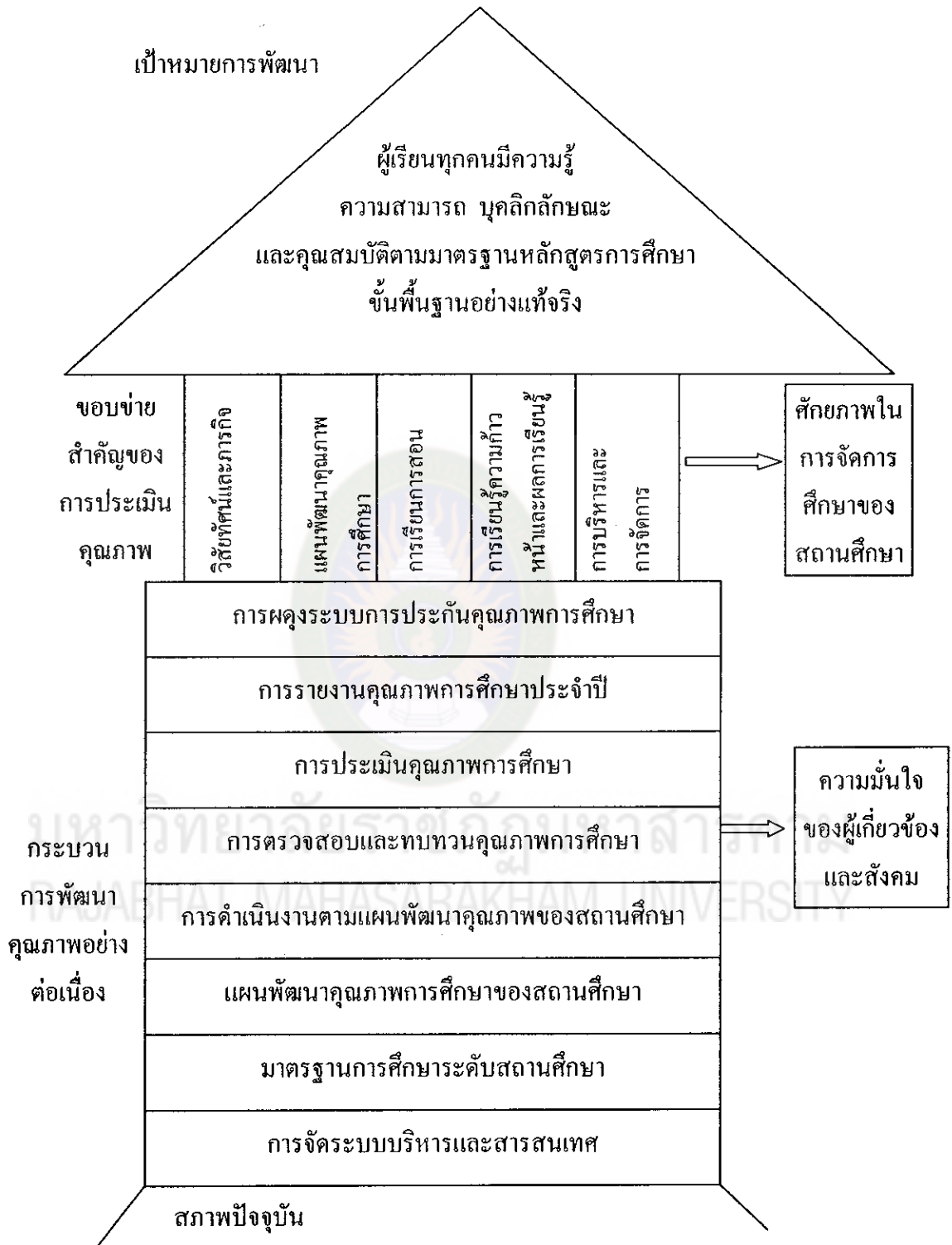
3.1.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

3.1.8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ภาระงานที่เป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการผลักดัน ให้พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยความศรัทธา การประสานงาน ความร่วมมือของทุกคนในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่ท้าทายความเป็นผู้นำของผู้บริหาร ผู้การพัฒนาคูณภาพการศึกษา ดังแผนภูมิที่ 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

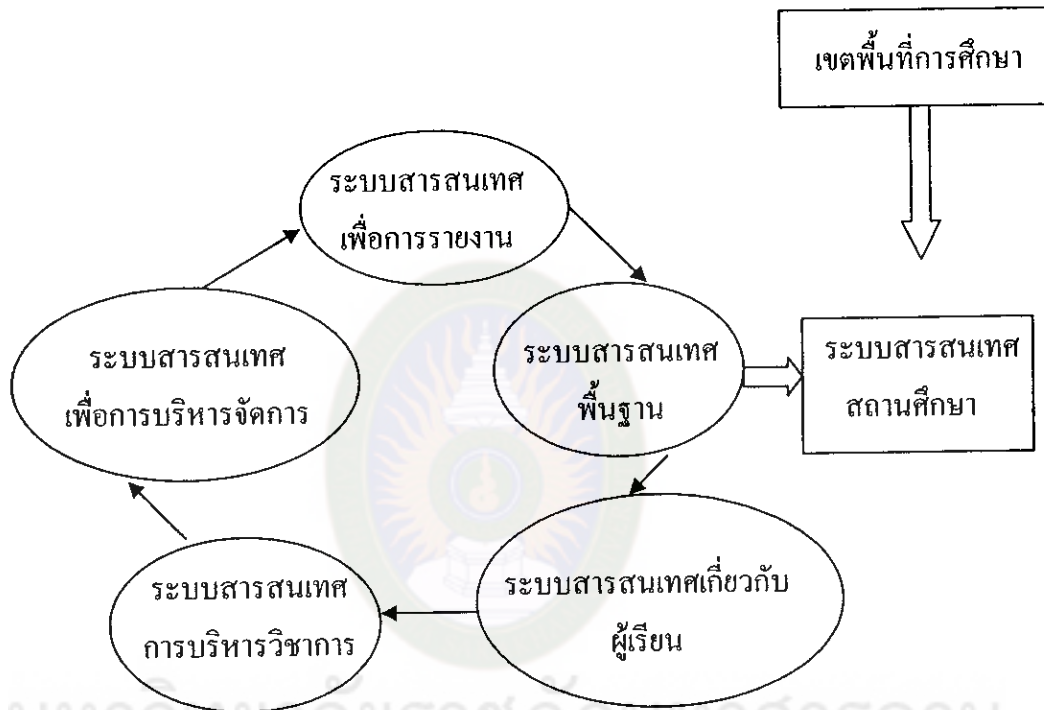

แผนภูมิที่ 5 ภารกิจของสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ. 2545 ก : 15

3.2 แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการ
และการบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่าง
รวดเร็ว ถูกต้อง เกิดความคล่องตัว สถานศึกษาควรจัดระบบสารสนเทศดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 ระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ. 2545 ก : 15

ระบบสารสนเทศของสถานศึกษา สามารถวิเคราะห์ จำแนกได้ดังนี้

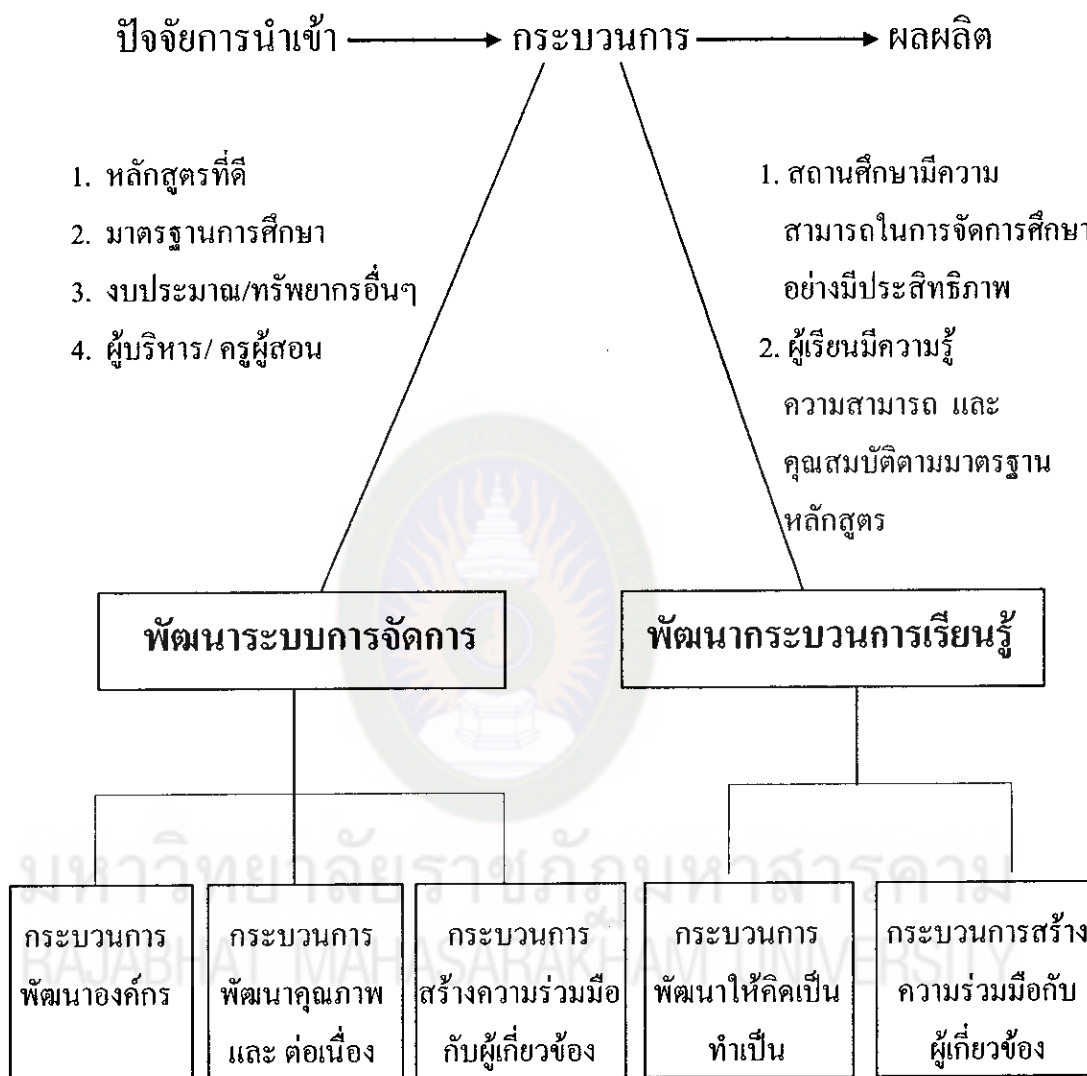
- 1) สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา
 - 1.1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
 - 1.2) สภาพการบริหารและการจัดการตามโครงสร้างการบริหารและภารกิจ
 - 1.3) ศักยภาพของสถานศึกษา
 - 1.4) ความต้องการของสถานศึกษา
 - 1.5) แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น

- 1.6) แนวทางการจัดการศึกษา
- 1.7) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา/คณะกรรมการนักเรียน
- 2) สารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน
 - 2.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
 - 2.2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
 - 2.3) ผลงาน และการแสดงออกของผู้เรียน
 - 2.4) รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) สารสนเทศเพื่อการบริหารวิชาการ
 - 3.1) หลักสูตร และการเรียนการสอน
 - 3.2) การวัดและประเมินผลการเรียน
 - 3.3) การพัฒนากิจกรรมแนะแนว
 - 3.4) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 3.5) การวิจัยในชั้นเรียน
- 4) สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
 - 4.1) สภาพ และบรรยากาศการเรียนรู้
 - 4.2) ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก
 - 4.3) การพัฒนาบุคลากร
 - 4.4) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน
- 5) สารสนเทศเพื่อการรายงาน
 - 5.1) คุณภาพผู้เรียน
 - 5.2) คุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 5.3) คุณภาพด้านการบริหารจัดการ
 - 5.4) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

3.2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ในกระบวนการผลิตหรือการพัฒนาการศึกษา สถานศึกษามีภาระงานมากมาย ภาระงานสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ การพัฒนาระบบการจัดการ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังแผนภูมิที่ 7

รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

แผนภูมิที่ 7 รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ, 2545 ค : 13

อาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษา คือ การผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจึงต้องดำเนินงานเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาในด้านกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2545 ข : 64)

- 1) แผนและเป้าหมายการเรียนรู้
 - 1.1) การใช้แผนการสอนโดยยึดหลักสูตร
 - 1.2) การบูรณาการวิชาต่างๆ อย่างเหมาะสม
- 2) การจัดการเรียนรู้
 - 2.1) การจัดการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ และคุณลักษณะ
 - 2.2) การใช้เวลาอย่างเต็มที่
 - 2.3) การจัดการสอนอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ และเรียนง่าย
 - 2.4) การตั้งกฎ และมาตรฐานที่ควรปฏิบัติในชั้นเรียน และดำเนินการตามกฎอย่างสม่ำเสมอ และยุติธรรม
- 3) การสอน
 - 3.1) การแนะนำบทเรียนด้วยความระมัดระวัง
 - 3.2) การจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน และเน้นประเด็นชัดเจน
 - 3.3) การใช้ข้อมูลย้อนกลับเป็นตัววัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
 - 3.4) การสอนเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ได้
 - 3.5) การใช้กลยุทธ์ในการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด
 - 3.6) การใช้เทคนิคการตั้งคำถาม พัฒนาทักษะได้ดีขึ้น
 - 3.7) การบูรณาการทักษะในการทำงาน กับการสอนเนื้อหาต่างๆ
- 4) ความสัมพันธ์ระหว่างครู และผู้เรียน
 - 4.1) ครูคาดหวังการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงสุด
 - 4.2) การสนับสนุน และส่งเสริมสำรวจให้กำลังใจเพื่อสู่ความเป็นเลิศ
 - 4.3) ความสัมพันธ์กับผู้เรียนในทางที่เป็นบวก
- 5) ความเสมอภาค
 - 5.1) ดูแลผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือมากเป็นพิเศษ
 - 5.2) การสนับสนุนให้มีความยืดหยุ่นทางสังคม และวิชาการ สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหา
 - 5.3) การสนับสนุนให้ความหวังใจ เห็นใจผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางสังคม และวัฒนธรรม

6) การประเมินผล

6.1) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

6.2) ใช้การประเมินที่หลากหลาย และการทดสอบ

4. การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3)

กล่าวว่า “การประเมินคุณภาพภายนอก” คือการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับ การรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

4.2 หลักการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3 - 4)

ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานมีหลักการสำคัญ 5 ประการคือ

4.2.1 เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้ มุ่งเน้นเรื่อง การตัดสินใจการจับผิด หรือการให้คุณให้โทษ ฉะนั้นการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถานศึกษาเปรียบเสมือนกระจกส่องคุณภาพของตนเอง

4.2.2 ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูล ตามสภาพความเป็นจริงและมีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้

4.2.3 มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมาย และหลักการศึกษาระดับชาติ โดยมีเอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทาง ปฏิบัติโดยสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เต็ม ตามศักยภาพของสถานศึกษา และผู้เรียน

4.2.4 มุ่งส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตร มากกว่า การกำกับและควบคุม

4.2.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ และพัฒนาการจัดการ การศึกษาทุกฝ่าย ทั้งสถานศึกษา องค์กร ชุมชน นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ฯลฯ

4.3 วัตถุประสงค์การประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า

4.3.1 เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

4.3.2 เพื่อให้ได้ข้อมูล ซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษาเงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา

4.3.3 เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

4.3.4 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่าง ต่อเนื่อง

4.3.5 เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

4.4 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4 - 5) ได้กล่าวว่าการประเมินคุณภาพภายนอก มีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ดังต่อไปนี้

4.4.1 เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

4.4.2 เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้มุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

4.4.3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

4.4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลที่สำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทาง

ในการ กำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่าง มีประสิทธิภาพ

4.5 ขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 5) ได้ กล่าวถึงขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

4.5.1 ประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 14 มาตรฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความ เห็นชอบแล้ว

4.5.2 กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ก่อนการตรวจเยี่ยม ระหว่างการตรวจเยี่ยม และหลังการตรวจเยี่ยม

4.5.3 การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาเอกสาร หลักฐานที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งอาจมีการใช้แบบสอบถาม หรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามความจำเป็น

4.5.4 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา คือเจ้าของสถาบัน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นของสถานศึกษา นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ตลอดจน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน/ชาวบ้าน ผู้ประกอบการหรือผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.6 จรรยาบรรณของผู้ประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 12) ได้ กล่าวถึงจรรยาบรรณของผู้ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

4.6.1 มีความเที่ยงตรง เป็นกลาง โปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบ ได้ รายงานสิ่งที่ค้นพบตามความเป็นจริงอย่างชัดเจน มีเหตุผล มีหลักฐานสนับสนุน และ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ยอมให้อิทธิพลใดเบี่ยงเบนผลการประเมินให้ผิดไปจากความเป็นจริง การรายงานโดยปกปิดข้อความซึ่งควรแจ้ง ถือเป็นารายงานเท็จด้วย

4.6.2 ต้องไม่ประพฤติให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงของตน หรือแก่ชื่อเสียงของ สำนักงาน

4.6.3 รักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศส่วนบุคคล และสถานศึกษาที่ได้รับระหว่าง การตรวจเยี่ยม และการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างเคร่งครัด

4.6.4 ไม่รับและไม่เรียกร้องในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เช่น ไม่รับอามิสสินจ้าง รางวัล ของขวัญ ของกำนัล การต้อนรับ การรับรอง และการอำนวยความสะดวกจากสถานศึกษาที่เกินความจำเป็น

4.6.5 ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยใช้ข้อมูลใดๆ ซึ่งสำนักงานยังไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ และไม่ดำเนินการใดๆ ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ต่อสำนักงาน

4.6.6 ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่สำนักงานกำหนด

4.6.7 ผู้ประเมินภายนอกต้องไม่นำบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกเข้าไปในสถานศึกษาที่ทำการประเมิน

4.6.8 ผู้ประเมินต้องไม่เป็นที่ปรึกษาหรือวิทยากรให้กับสถานศึกษา เนื่องจากอาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

4.7 บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินคุณภาพภายนอก

ในการประเมินคุณภาพภายนอก ผู้ประเมินภายนอกจะต้องปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ โดยยึดบทบาทในลักษณะ “เพื่อนร่วมวิชาชีพ” และเป็น “กัลยาณมิตร” กับสถานศึกษาและชุมชนที่ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้จากกันและกัน หน้าที่สำคัญของคณะผู้ประเมินคุณภาพภายนอกมีดังนี้

4.7.1 ตรวจสอบสถานศึกษา สร้างความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพ ให้กับบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

4.7.2 รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบหลักฐานข้อมูล เพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่สถานศึกษาได้รายงานไว้ในรายงานการประเมินตนเอง และตามหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง

4.7.3 ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการได้มาซึ่งข้อมูลรวมทั้งหลักฐานที่ระบุในรายงานการประเมินตนเองมีความเหมาะสม ครบคลุมและน่าเชื่อถือได้เพียงใด

4.7.4 ตรวจสอบผลการพัฒนาเทียบกับเป้าหมาย/แผนพัฒนาของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาที่ สมศ. กำหนดเพื่อการประเมินภายนอก รวมทั้งตรวจสอบเป้าหมาย/แผนพัฒนาสถานศึกษาจะดำเนินการต่อไป เพื่อดูความสอดคล้องกับผลการประเมิน

4.7.5 ประมวล วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานประเมินภายนอก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

4.7.6 รายงานผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาต่อ สมศ.

ผู้ประเมินภายนอกเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการประเมินเป็นอย่างมาก จึงต้องให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม แล้วให้การฝึกอบรมและให้การรับรอง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพ

ภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 55 – 58) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกว่า

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน คือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ตามจุดมุ่งหมายหลักการและแนวการจัดการศึกษา ตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการบริหารจัดการรวมทั้งการทำงานที่เน้นคุณภาพเป็นการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นระบบครบวงจร (PDCA) โดยสถานศึกษาจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อพัฒนาคุณภาพภายนอกเพื่อชี้จุดที่ควรพัฒนาให้สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพต่อไป

การประกันคุณภาพภายนอก เป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีแนวคิดบนพื้นฐานของการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนดโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้มีเอกภาพเชิงนโยบายรวมทั้งผลักดันให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นตามความต้องการของผู้เรียนและผู้รับบริการซึ่งหลากหลายตามวัตถุประสงค์และบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ โดยใช้การรายงานตามความจริงให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้รับทราบ

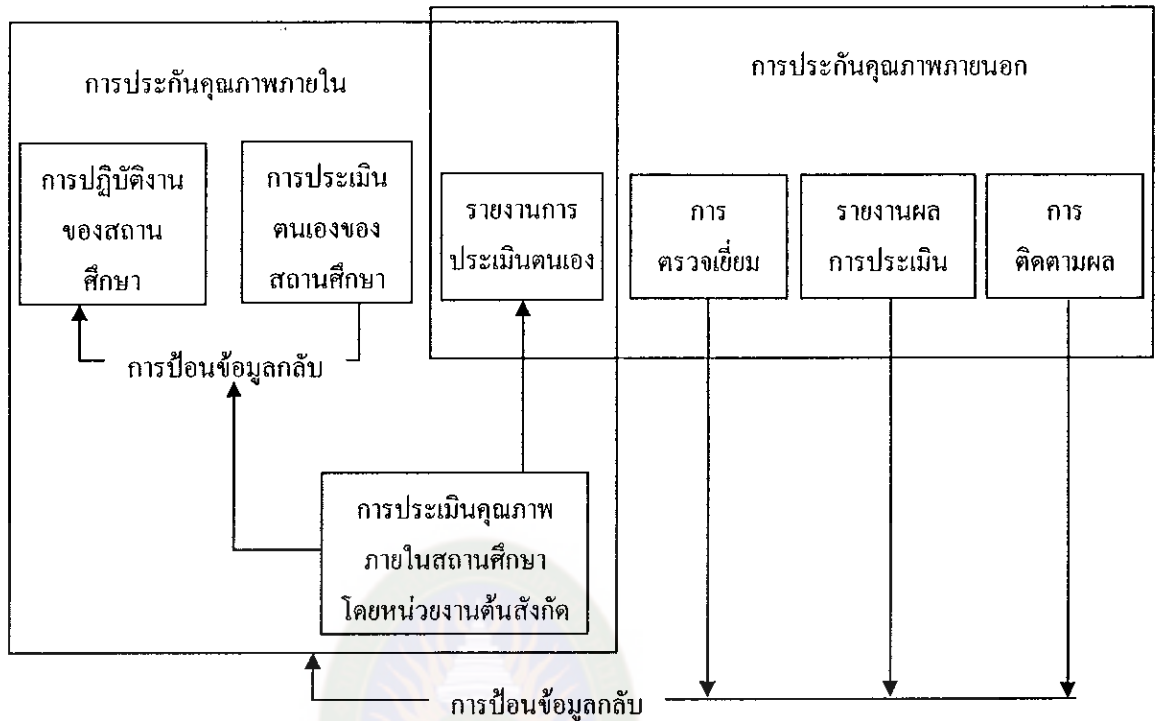
กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกจะดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้เป็นมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกโดยมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินภายนอกแรกมี 14 มาตรฐาน ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครู และมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหาร

○ การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก เชื่อมโยงกันด้วย มาตรฐานการศึกษา โดยสถานศึกษา จะใช้มาตรฐานการศึกษาใดก็ได้ ตามความเหมาะสมและ บริบท ของสถานศึกษา แต่ควรมีส่วนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินภายนอก ซึ่งพัฒนา ตามจุดมุ่งหมายการ และแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติรวมอยู่ ด้วย

○ การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จากรายงาน การประเมินตนเองของสถานศึกษา จะต้องส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกสถานศึกษาอย่างละเอียดก่อนการตรวจสอบ เยี่ยมสถานศึกษา

○ การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกัน คุณภาพภายในและเป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงการดำเนินงานแก่สถานศึกษาและทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพภายใน การจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องการประเมินคุณภาพภายนอกจึงมีความสัมพันธ์กับการประกัน คุณภาพภายใน ดังแผนภาพที่ 8

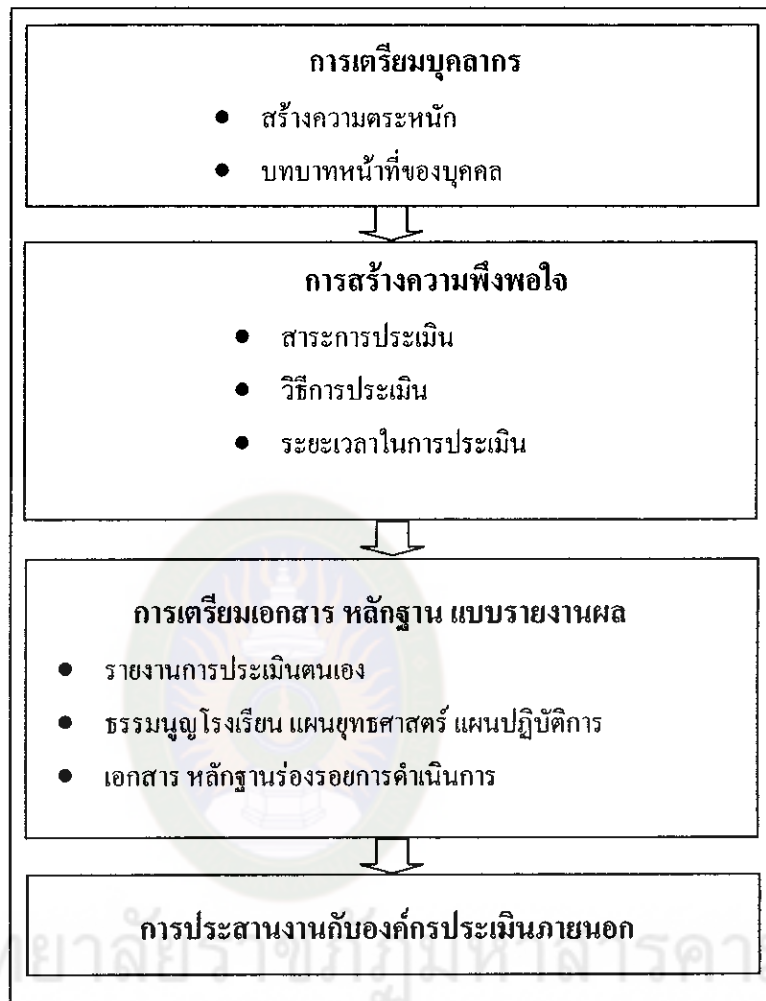
○ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก
ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 57

จากแผนภูมิ 8 แสดงให้เห็นว่าเมื่อสถานศึกษามีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี (Self Assessment Report หรือเรียกย่อ ๆ ว่า SAR) รายงานดังกล่าวจะเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินการประเมินภายนอกว่า ผู้ประเมินคือสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ซึ่งการประเมินภายนอกนั้นสถานศึกษาทุกแห่งต้องรับการประเมินภายนอกครั้งแรกภายในหกปี นับตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ และต้องรับการประเมินภายนอกอีกหนึ่งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินภายนอกครั้งสุดท้าย ในการสร้างสภาพพร้อมที่จะรับการประเมินสถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมเพื่อรองรับการประเมิน ดังในแผนภูมิที่ 9

แผนภูมิที่ 9 การเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอก
ที่มา : วิโรจน์ ศรีโก และคณะ. 2544 : 8

รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาจะช่วยให้คณะผู้ประเมินภายนอกสามารถวางแผนเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินคุณภาพของสถานศึกษาได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว การประเมินตนเองจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินตนเองมิได้มีความหมายเฉพาะการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นผลจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกระบวนการดำเนินงานบริการจัดการทุกด้าน ตามสภาพที่เป็นอยู่จริงของสถานศึกษา

ดังนั้นการประเมินตนเองจึงเน้นการประเมินตามสภาพเป็นจริงของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นสภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและบริการต่าง ๆ อย่างไรก็ตามถึงแม้เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินโดยมีความต่อเนื่องมาจากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงเป็นงานที่ยืนยันผลของการประเมินภายในที่ทำโดยสถานศึกษาเองว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

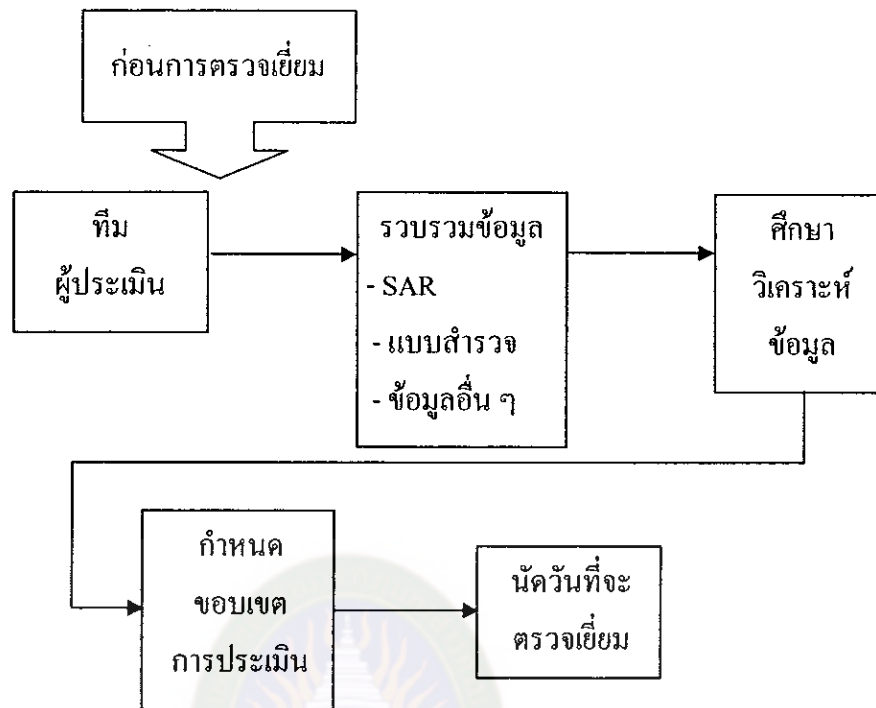
6. ขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายนอกและหลักการประเมินคุณภาพภายนอก

6.1 ขั้นตอนการประเมินพหุติกรรมภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 19 – 33) กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

6.1.1 ก่อนการตรวจเยี่ยม กิจกรรมในขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมเป็นกิจกรรมที่คณะผู้ประเมินภายนอกต้องดำเนินการเมื่อได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยต้องมีการประสานงานกับสถานศึกษา การวางแผนการตรวจเยี่ยม / แผนการประเมิน การเตรียมความพร้อมก่อนการไปตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมหลักที่จะต้องดำเนินการ ดังแผนภูมิที่ 11

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

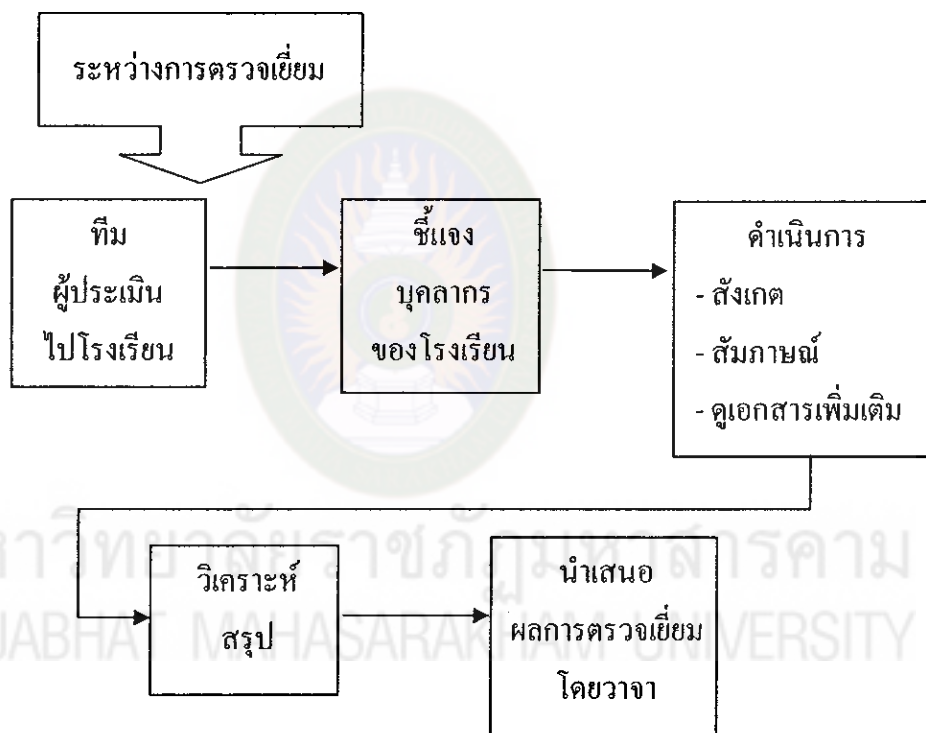
แผนภูมิที่ 10 ขั้นตอนกิจกรรมก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 20

ตารางที่ 1 กิจกรรมก่อนการตรวจเยี่ยม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. ศึกษา วิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	คณะผู้ประเมินภายนอก
2. กำหนดประเด็นและรายงานข้อมูลที่จะต้องตรวจสอบ รวบรวม และ วิเคราะห์ระหว่างการตรวจเยี่ยม	คณะผู้ประเมินภายนอก
3. วางแผนการตรวจเยี่ยมและแผนการประเมิน กำหนดตาราง ตรวจเยี่ยมและกำหนดภาระความรับผิดชอบของผู้ประเมิน ภายนอกแต่ละคน	คณะผู้ประเมินภายนอก
4. นัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยมและแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อ สถานศึกษา	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก

6.1.2 ระหว่างการตรวจเยี่ยม ในระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งกำหนดเวลาประมาณ 3 วัน คณะผู้ประเมินภายนอกมีภารกิจในการพิจารณาทบทวนข้อมูลในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงเพียงใด เพื่อยืนยันผลตามรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ยังไม่มีหลักฐานข้อมูลหรือยังไม่ชัดเจนพอวิเคราะห์ข้อมูลประเมินคุณภาพการศึกษาแต่ละมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอกตามเกณฑ์ที่กำหนดและสรุปจุดเด่นจุดที่ควรพัฒนาพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญพอสรุปได้ ดังแผนภูมิที่ 12

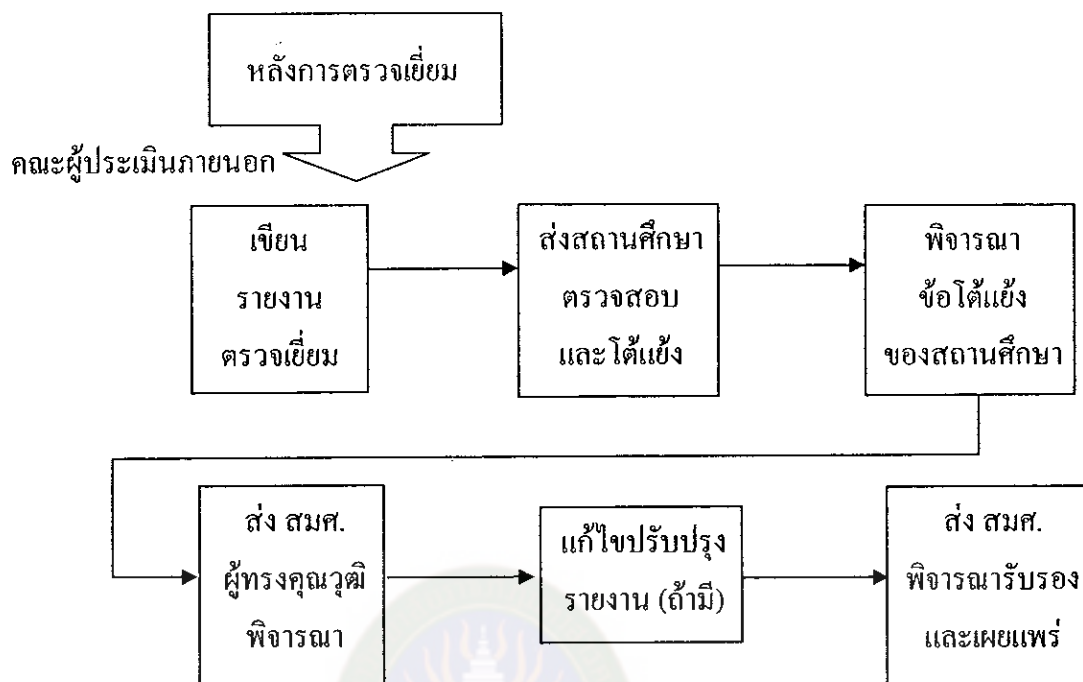
แผนภูมิที่ 11 ขั้นตอนกิจกรรมระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 24

ตารางที่ 2 กิจกรรมระหว่างการตรวจเยี่ยม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. ชี้แจงกับบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความคุ้นเคย และเตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอก	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก
2. รวบรวมข้อมูลหลักฐานตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - สังเกตกระบวนการปฏิบัติงาน กิจกรรมการเรียนการสอนใน และนอกห้องเรียน - สัมภาษณ์ พูดคุยกับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง บุคลากรอื่น ๆ ผู้แทนชุมชน ศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษา และอื่น ๆ 	คณะผู้ประเมินภายนอก
3. วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผล และสรุปข้อค้นพบ	คณะผู้ประเมินภายนอก
4. เสนอผลการประเมิน โดยวาจาและอภิปรายร่วมกับคณะผู้บริหาร สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง	คณะผู้ประเมินภายนอก

6.1.3 หลังการตรวจเยี่ยม เมื่อเสร็จภารกิจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องร่วมกันจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบและทักท้วง หลังจากนั้นนำเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นตอนของกิจกรรมดังแผนภูมิที่ 13

แผนภูมิที่ 12 ขั้นตอนกิจกรรมหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 30

ตารางที่ 3 กิจกรรมหลังการตรวจเยี่ยม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา	คณะผู้ประเมินภายนอก ผู้ประสานงานของ
2. ส่งรายงานฯ ให้สถานศึกษาตรวจสอบและได้แจ้ง	คณะผู้ประเมินภายนอก
3. พิจารณาข้อโต้แย้งของโรงเรียน	คณะผู้ประเมินภายนอก ผู้ประสานงานของ
4. ส่งรายงานฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณา และปรับแก้	คณะผู้ประเมินภายนอก
5. ส่งรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาให้ สมศ.	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก
6. เผยแพร่รายงาน	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก

6.2 หลักการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 19 – 33) กล่าวถึงหลักการประเมินคุณภาพภายนอกไว้ดังนี้

6.2.1 ในรอบแรกของการประเมินภายนอก (พ.ศ. 2544 – 2548) เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินภายนอกจะมีเพียงชุดเดียวสำหรับการประเมินสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่ง ทุกสังกัด ทุกขนาด และทุกเขตพื้นที่

6.2.2 การประเมินสถานศึกษาในรอบแรกจะเป็นการยืนยันสภาพการดำเนินงานตามข้อมูลหรือร่องรอยหลักฐานที่สถานศึกษาจัดเก็บด้วยวิธีการที่สถานศึกษากำหนดขึ้น หรือร่องรอยหรือข้อมูลที่ผู้ประเมินเก็บเพิ่มเติม โดยจะไม่มี การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาในลักษณะสรุปรวมว่าผ่านหรือไม่ผ่าน รับรองหรือไม่รับรอง แต่จะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่นจุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาตามมาตรฐานแต่ละตัว โดยหลักการนี้ การประเมินสถานศึกษาจึงมิได้เน้นการเปรียบเทียบหรือแข่งขันกันระหว่างสถานศึกษา แต่เป็นการเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างมาตรฐานการศึกษาตนเองภายในสถานศึกษานั้น ๆ ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไขจุดที่ควรพัฒนา และเสริมจุดเด่นของตนเองให้ดียิ่ง

6.2.3 การประเมินภายนอกจะเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตรมิใช่การจับผิดการดำเนินงานของหน่วยงานหรือผู้บริหาร ผลการประเมินภายนอกจะไปใช้เป็นสารสนเทศประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมหรือสนับสนุน การดำเนินงานของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานทั่วกัน มิได้มีเป้าหมายหลักเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาให้คุณภาพให้โทษแก่ผู้เกี่ยวข้อง

6.2.4 คุณสมบัติของเกณฑ์การประเมินเพื่อให้การประเมินคุณภาพสถานศึกษามีมาตรฐานเดียวกันการพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษาสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกที่นำมาเสนอในเอกสารฉบับนี้ จึงพยายามจัดทำขึ้นเพื่อให้คุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นเกณฑ์การประเมินที่มีความเป็นปรนัย มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีความ เป็นรูปธรรม ไม่ว่าผู้ประเมินสถานศึกษาจะเป็นใครให้ผลการประเมินสอดคล้องกันเป็นการประเมินที่ให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพความจริงของสถานศึกษา
- 2) เป็นการประเมินที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ไม่ยุ่งยากในการเก็บข้อมูล การตีความหมายของข้อมูล และผลการตัดสินการประเมิน

3) เป็นการประเมินที่พยายามให้มีหลักการที่ง่ายต่อการจดจำ หลักการที่ใช้ในการพัฒนาเกณฑ์การประเมินจึงมีเพียงหลักการเดียวที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินได้ครอบคลุมเกือบทุกมาตรฐาน มิใช่การจัดทำเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานหรือตัวบ่งชี้ใดบ่งชี้หนึ่งโดยเฉพาะ

4) เป็นเกณฑ์การประเมินที่มีความยุติธรรมและโปร่งใส ไม่สามารถใช้ได้กับสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งบริบท ที่ตั้ง สังคัก และขนาด

5) เป็นเกณฑ์การประเมินที่มีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ เปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของการดำเนินงานของตน

6) เป็นเกณฑ์การประเมินที่นำไปสู่การได้ข้อสรุปสำหรับการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา สามารถชี้ถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

6.2.5 การกำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษาเนื่องจากการประเมินคุณภาพภายนอกเพิ่งเริ่มมีการดำเนินการเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ทำให้อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นในช่วงที่ระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษายังไม่ชัดเจน และในช่วงที่ระบบการประเมินภายนอกยังอยู่ระหว่างการพัฒนาการกำหนดระดับคุณภาพการศึกษาจึงเป็นไปอย่างกว้าง ๆ ก่อน เพื่อมิให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินมากเกินไป ระดับที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพจึงกำหนดเพียง 3 ระดับ ในอนาคตหากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีระบบฐานข้อมูลดีพอ ก็มีความเป็นไปได้ที่จะมีการปรับระดับคุณภาพหรือเกณฑ์การประเมินให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น ระดับคุณภาพทั้ง 3 ระดับมีความหมายดังนี้

- 1) ระดับ 3 คือ ดี
- 2) ระดับ 2 คือ พอใช้
- 3) ระดับ 1 คือ ควรปรับปรุง

6.2.6 มิตินี้ใช้ในการตัดสินคุณภาพและเกณฑ์การตัดสิน การประเมินคุณภาพภายนอกเน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้น การจัดระดับคุณภาพของสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการปฏิบัติงาน สถานศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานดีมีกระบวนการพัฒนาสถานศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงความทุ่มเทพยายามอย่างสูง ควรได้รับการประเมินคุณภาพให้อยู่ในระดับดี ในทางตรงกันข้าม สถานศึกษาใดที่มีบุคลากรมิได้ตระหนักถึงความสำคัญของการ

พัฒนาหรือมองเห็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขสถานศึกษานั้นก็ควรต้องได้รับการประเมินคุณภาพในระดับที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข ด้วยพื้นฐานแนวคิดใหม่ มิติที่ใช้ในการจัดคุณภาพจึงจำแนกออกเป็น 3 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) ความตระหนักถึงความสำคัญ (Awareness) ของการพัฒนาการศึกษา ให้ได้มาตรฐานความเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และมีจิตใจที่อยากจะพัฒนาให้ดีขึ้น
- 2) ความพยายาม (Attempt) มีร่องรอยและหลักฐานความพยายาม ในการปรับปรุง แก้ไขพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น
- 3) การบรรลุผลตามเกณฑ์เกิดสัมฤทธิ์ผล (Achievement) ผลการดำเนินงาน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

มิติดังกล่าวข้างต้น ทั้ง 3 มิติ จะเป็นตัวกำหนดคุณภาพของสถานศึกษาโดย เกณฑ์การตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติงานในแต่ละระดับมีลักษณะดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เกณฑ์การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษา

ระดับ 3 (ดี)	ผลการประเมิน ได้มาตรฐานคุณภาพในระดับดี (Achievement ได้ตามเกณฑ์ระดับดี)
ระดับ 2 (พอใช้)	ผลการประเมินได้มาตรฐานคุณภาพระดับพอใช้ หรือต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่มีร่องรอยความพยายาม (Achievement ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่ไม่ถึงระดับดี Achievement ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt และ Awareness)
ระดับ 3 (ควรปรับปรุง)	ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Achievement ไม่ผ่านเกณฑ์และไม่มีร่องรอย Attempt โดยอาจจะมีหรือไม่มีร่องรอยของ Awareness)

6.2.7 แนวคิดการตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ของการดำเนินงาน

หัวใจสำคัญของการพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพของสถานศึกษาอยู่ที่ เกณฑ์ การตัดสินสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงาน ในการประเมินมาตรฐานสามารถจัดเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 2 ประเภท คือ มาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพของบุคคลและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของกระบวนการดำเนินงาน เกณฑ์การประเมินที่กำหนดขึ้นสำหรับประเมินมาตรฐานต่าง ๆ กำหนด ดังนี้

1) **คุณภาพบุคคล** มิติที่ใช้ในการกำหนดระดับของสัมฤทธิ์ผลของ

การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลมี 3 มิติ ได้แก่ คุณภาพและปริมาณ โดยบุคคลที่ถูกประเมิน ได้แก่ นักเรียน ครู และผู้บริหาร บุคคลเหล่านี้ต้องมีลักษณะหรือคุณภาพตามตัวบ่งชี้ในระดับดี (ผลการประเมินเทียบเท่าเกรด 3 หรือ 4 จากระบบการให้เกรด 4 ระดับ) หรือมีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดจำนวน 8 รายการ ขึ้นไปจาก 10 รายการ (ได้คะแนน 80% - 100%) จากนั้นจะมีการกำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษาตามปริมาณของบุคคลที่มีคุณภาพดี เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ มีดังนี้

1.1) **คุณภาพของผู้เรียน** สถานศึกษาที่มีนักเรียนคุณภาพระดับดีในปริมาณมากถือว่าสถานศึกษานั้นมีผลการดำเนินงานด้านสัมฤทธิ์ผลในระดับดี ดังนั้นมาตรฐานคุณภาพแต่ละระดับพิจารณาจากปริมาณของผู้เรียนที่มีคุณภาพ ดังต่อไปนี้

ระดับ 1 ปริมาณของนักเรียนที่มีคุณภาพดีมีค่าน้อยกว่า 50% ของนักเรียนทั้งหมด

ระดับ 2 ปริมาณของนักเรียนที่มีคุณภาพดีมีค่าระหว่าง 50% - 74% ของนักเรียนทั้งหมด

ระดับ 3 ปริมาณของนักเรียนที่มีคุณภาพดีมีค่ามากกว่า 74% ขึ้นไป ของนักเรียนทั้งหมด

1.2) **คุณภาพครู** สถานศึกษาที่มีนักเรียนคุณภาพระดับดีในปริมาณมาก ถือว่าสถานศึกษานั้นมีผลการดำเนินงานด้านสัมฤทธิ์ผลในระดับดี ดังนั้นมาตรฐานคุณภาพแต่ละระดับพิจารณาจากปริมาณของครูที่มีคุณภาพ ดังต่อไปนี้

ระดับ 1 ปริมาณครูที่มีคุณภาพดีมีค่าน้อยกว่า 50% ของนักครูทั้งหมด

ระดับ 2 ปริมาณของครูที่มีคุณภาพดีมีค่าระหว่าง 50% - 74% ของครูทั้งหมด

ระดับ 3 ปริมาณของครูที่มีคุณภาพดีมีค่ามากกว่า 74% ขึ้นไป ของครูทั้งหมด

1.3) **คุณภาพของผู้บริหาร** สถานศึกษาที่ผู้บริหารมีคุณสมบัติ/ลักษณะตามตัวชี้วัดอยู่ในระดับดี (เทียบเท่าเกรด 3 หรือ 4) หรือมีคุณสมบัติที่ดีจำนวน 8 ข้อรายการจากจำนวนข้อที่ประเมิน 10 ข้อ (80% -100%) ถือว่าสถานศึกษานั้นมีผู้บริหารที่ดีตามมาตรฐานนั้น และหากผู้บริหารสามารถบริหารงานมีปัจจัยในการจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะถือว่าผู้บริหารนั้นมีคุณภาพดี

6.2.8 คุณภาพของกระบวนการดำเนินงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถบริหารงานให้เกิดกระบวนการตามที่พึงประสงค์ถือว่าผู้บริหารนั้นมีคุณภาพดี เกณฑ์การตัดสินมีดังนี้

- 1) กระทำให้เกิดกระบวนการที่พึงประสงค์ในสถานศึกษาถือว่ามีระดับคุณภาพดี
- 2) กระบวนการดำเนินงานที่เกิดขึ้น สถานศึกษาเป็นการดำเนินงานแบบทั้ง โรงเรียน (Schoolwide) ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการ ได้แก่
 - 2.1) ความสามารถในการบริหารงานให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2) การบริหารให้เกิดความต่อเนื่อง / ความยั่งยืนของการดำเนินงาน
 - 2.3) การบริหารให้เกิดการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา

ตารางที่ 5 เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับครู

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของครูไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และ ไม่มีร่องรอยหลักฐานของ attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	<ol style="list-style-type: none"> 1. Achievement ของครูผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของครูไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness 	Achievement ของครูผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1. Achievement ของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 7 เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของผู้บริหารไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1. Achievement ของผู้บริหารผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของผู้บริหารไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของผู้บริหารผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 8 การประเมินความสามารถของผู้บริหารในการบริหารให้เกิดปัจจัยตามเกณฑ์

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของปัจจัยไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1. Achievement ของปัจจัยผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของปัจจัยไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของปัจจัยผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 9 การประเมินความสามารถของผู้บริหารในการบริหารให้เกิดกระบวนการตามเกณฑ์

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของกระบวนการไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1. Achievement ของกระบวนการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของกระบวนการไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของกระบวนการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 10 เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของผู้บริหารไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1. Achievement ของผู้บริหารผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของผู้บริหารไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของผู้บริหารผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 11 การประเมินความสามารถของผู้บริหารในการบริหารให้เกิดปัจจัยตามเกณฑ์

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของปัจจัยไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1. Achievement ของปัจจัยผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของปัจจัยไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของปัจจัยผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 12 การประเมินความสามารถของผู้บริหารในการบริหารให้เกิดกระบวนการตามเกณฑ์

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของกระบวนการไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (ไม่มีกระบวนการดำเนินงานตามเกณฑ์หรือมีน้อย)และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ Awareness	1 Achievement ของกระบวนการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (มีกระบวนการดำเนินงาน) หรือ 2 Achievement ของกระบวนการไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยของ Attempt และ Awareness	Achievement ของกระบวนการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำและมีลักษณะการปฏิบัติงานที่เป็นแบบทั้งโรงเรียน (Schoolwide)

6.2.9 กระบวนการเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลของผู้ประเมินภายนอกต้องเน้นการตรวจสอบหรือหาร่องรอยหลักฐาน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ร่องรอยเกี่ยวกับความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา (2) ร่องรอยการพัฒนาหรือดำเนินงานของสถานศึกษา (3) ร่องรอยเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของสถานศึกษา

1) ระเมินความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษา

1.1) ผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบ ศึกษา เก็บข้อมูล ร่องรอย หลักฐานเกี่ยวกับความตระหนักของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพหรือสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและต้องการพัฒนา

1.2) ผู้ประเมินภายนอกยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากรในสถานศึกษาจากข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน ซึ่งรวมได้จาก ข้อ 1.1 เพื่อสรุปเป็นระดับคุณภาพของความตระหนักถึงความสำคัญ

2) การประเมินความพยายามในการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน

2.1) ผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบ ศึกษา เก็บข้อมูล ร่องรอย หลักฐานเกี่ยวกับกิจกรรม / กระบวนการ / โครงการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนบุคลากร สถานศึกษา

2.2) ผู้ประเมินภายนอกยืนยัน attempt ของสถานศึกษาจากข้อมูลร่องรอยหลักฐาน ที่ได้จากข้อ 2.1 เพื่อสรุปเป็นระดับคุณภาพของความพยายามในการดำเนินงาน

3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานตามมาตรฐาน

3.1) ผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน วิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการประเมินคุณภาพ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของวิธีการประเมินของสถานศึกษา และยืนยันผลการประเมินของสถานศึกษา

3.2) ผู้ประเมินภายนอกเก็บข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน เกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาในมาตรฐานต่าง ๆ ด้วยวิธีการของผู้ประเมินภายนอก เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลทางอ้อม เป็นต้น

3.3) ยืนยันผลการประเมินจากข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน จากข้อ 3.1) และ 3.2) สรุปเป็นระดับคุณภาพของผู้เรียน

7. มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553)

7.1 กรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกมุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 68)

7.1.1 มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ ใช้เป็นทิศทางให้สถานศึกษามีศักยภาพ และมีความพร้อมได้มุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการประเมินภายนอกในระยะต่อไป แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 68-73)

มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ

มาตรฐานด้านกระบวนการมี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอน

มาตรฐานด้านปัจจัยมี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนด
คุณลักษณะ หรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

7.1.2 มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
รอบที่สอง (ปี 2549-2553) ดังได้กล่าวแล้วว่ามาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มี
ศักยภาพและมีความพร้อม ได้มุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อ
รองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในระยะต่อไป แต่ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของ
การประเมิน ได้มีการคัดเลือกมาตรฐานเพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ใน
การประเมินภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 16)

ต่อมาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่
ประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา ได้แบ่งกลุ่ม
มาตรฐานการศึกษาใหม่เพื่อให้เข้าใจง่าย แต่ยังคงสาระและมาตรฐานเหมือนเดิมทุกประการ
โดยแบ่งกลุ่มเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับครู และมาตรฐานเกี่ยวกับ
ผู้บริหาร

อนึ่งเมื่อการประเมินในรอบแรกสิ้นสุดลงสำนักงานรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษาได้รับทราบปัญหาของการประเมินคุณภาพการศึกษามาโดยตลอด
ได้ลงความเห็นว่าจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการศึกษาเพื่อความเข้าใจตรงกัน
และเพื่อความสะดวกในการประเมินรอบที่สอง จึงได้มีการมีการปรับเปลี่ยนเลขลำดับ
มาตรฐาน ปรับเปลี่ยนตัวบ่งชี้แต่ละมาตรฐานให้เหมาะสม ปรับเกณฑ์ในการประเมินจากเดิม
ปรับปรุง พอใช้ ดี เป็น ปรับปรุง พอใช้ ดี ดีมาก และได้ปรับเกณฑ์การประเมินคุณภาพ
ระดับตัวบ่งชี้จากคำร้อยละเฉลี่ย ดังนี้

คำร้อยละเฉลี่ย	คุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา
ต่ำกว่าร้อยละ 50	ปรับปรุง
ระหว่างร้อยละ 50-74	พอใช้
ร้อยละ 75-89	ดี
ร้อยละ 90 ขึ้นไป	ดีมาก

7.2 ส่วนมาตรฐานคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประเมิน
รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 - 2553) ที่ปรับปรุงเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2548 มีดังนี้

7.2.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 7 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิตะ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

และไม่เห็นแก่ตัว

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มี 5 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และออกกำลังกาย

สม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายภาพ

ตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนไม่เสพ หรือแสวงหาผลประโยชน์จาก

สิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมา หลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย และอุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและ

ให้เกียรติผู้อื่น

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู

และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี

และกีฬา มี 4 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านดนตรี/

นาฏศิลป์ โดยไม่ขัดหลักศาสนา

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมต้นกัฬา/นันทนาการ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมและ
ประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นและของไทย

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
สรุปความคิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดไตร่ตรอง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี 8 ตัว
บ่งชี้คือ คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดี (ถ้าไม่มีผลระดับชาติให้ใช้
ผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่ หรือผลการเรียนระดับสถานศึกษา ตามลำดับ) ใน 8 กลุ่ม
สาระ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

5.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

5.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

5.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

5.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

5.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
รอบตัว

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่
เสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนสามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ ทั้ง
ภายใน และภายนอกสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มี 3 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนสามารถวางแผน ทำงานตามลำดับขั้นตอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนรักการทำงาน สามารถปรับตัวและทำงานเป็นทีมได้

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต และหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

7.2.2 มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานด้านครูมี 2 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ มี 5 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีคุณลักษณะที่เหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูที่สอนตรงตามวิชาเอก/โท หรือความถนัด

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ครูได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนตามที่รัฐสภาพกำหนด

ตัวบ่งชี้ที่ 5 สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 8 ตัวบ่งชี้คือ

9.1 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.2 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.3 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.4 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.5 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษามีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.6 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.7 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.8 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีประสิทธิภาพการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7.2.3 มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานด้านผู้บริหารมี 5 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ มี 4 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น และอุทิศตนในการทำงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการและเป็นผู้นำทางวิชาการ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้บริหารมีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารที่มีความคล่องตัวสูง ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์

ตัวบ่งชี้ที่ 3 สถานศึกษามีการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม และมีการตรวจสอบถ่วงดุล

ตัวบ่งชี้ที่ 4 สถานศึกษามีระบบและดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นไปตามกฎกระทรวง

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 3 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สถานศึกษามีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับสากลระดับชาติ และระดับท้องถิ่นที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษามีระบบกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

คุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของคุณภาพการศึกษา

มีผู้ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาไว้หลายท่านดังนี้ คือ

พระธรรมปิฎก (2539 : 175) ได้ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีชีวิตที่ดีงาม คำว่าชีวิตที่ดีงามนี้ หมายถึง ความเป็นอยู่อย่างถูกต้อง มีคุณค่า เกื้อกูล เป็นประโยชน์และมีความสุข อย่างน้อยต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542 : 45) ได้ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาไว้ว่า คุณภาพการศึกษาหมายถึง การทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม พึงพอใจในคุณภาพของผลผลิต

กรมสามัญศึกษา (2542 : 11) ได้ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาไว้ว่า หมายถึง คุณสมบัติ คุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และกระบวนการจัดการ ของสถานศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการ และความจำเป็น สำหรับผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมทั้งในปัจจุบัน และอนาคต โดยได้มาตรฐานตามที่ กำหนด

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2543 : 6) ให้ความหมายว่า คุณภาพ การศึกษาหมายถึง คุณสมบัติ คุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และกระบวนการ จัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการ และ ความจำเป็นสำหรับผู้เรียน และสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยได้มาตรฐานตามที่ต้องการ

คำปุ่น ภูเงิน (2544 : 17) ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา และได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ซึ่ง ถือเป็นความสามารถในการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้ตอบสนองความ ต้องการตามความมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษา ทำให้คุณลักษณะของผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการ จัดการศึกษาแล้วมีระบบได้มาตรฐานตามเกณฑ์ หรือตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้ สร้างความพึงพอใจให้แก่สังคมเกิดความมั่นใจ ศรัทธาและยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากนิยามของคุณภาพการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่านักวิชาการ ส่วนใหญ่จะเน้นความสำคัญที่มาตรฐานทางการศึกษา คุณภาพด้านความมุ่งหมายของผู้ ให้บริการ และคุณภาพตามความต้องการของผู้รับบริการ จึงสรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณสมบัติ คุณลักษณะของผู้รับบริการที่ได้จากปัจจัยนำเข้า และคุณภาพของ กระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของ ผู้เรียน ตอบสนองความต้องการของสังคมในปัจจุบัน และอนาคตได้ตามมาตรฐานที่ต้องการ

2. แนวนโยบายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

2.1 นโยบายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

วิชัย ดันศิริ (2542 : 89) กล่าวถึงสาระสำคัญที่เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า ให้มีการกำหนดมาตรฐาน การศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยใน มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการ ประกันคุณภาพภายนอก ทั้งนี้ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้

เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ในมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก ในมาตรา 49 ได้บัญญัติให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึง ความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่ง ครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและสาธารณชน และในมาตรา 50 ได้บัญญัติให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือ ในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ตลอดจนบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับสถานศึกษา ให้ข้อมูล เพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงาน ภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินภายนอกของสถานศึกษานั้น

2.2 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 56) ได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูป การศึกษา เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2550 คนไทยทุกคนมีโอกาส และมีความเสมอภาคในการรับบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยทุกคน ทุกส่วน ในสังคมมี ส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และ เรียนรู้อย่างมีความสุข มีคุณภาพมาตรฐานสูงเป็นที่พึงพอใจของสังคม โดยมีครูเก่ง ครูดี มี คุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพครู มีกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่กระจายอำนาจ ให้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาส ได้รับการบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเป็นเลิศ โดยโรงเรียนมีคุณภาพ การเรียนมีคุณภาพ ห้องเรียนมีคุณภาพ และผู้เรียนมีคุณภาพ ได้มาตรฐานระดับสากลภายในปี 2550 ทั้งนี้จะต้องจัดให้การปฏิรูปการศึกษา เช่น

2.2.1 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและสถานการณ์
ในอนาคตต้องเน้นการพัฒนา “คุณภาพการศึกษา” โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.2 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ จะต้องจัดทำ
การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปวิชาชีพครู และบุคลากร
ทางการศึกษาและปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ

2.2.3 จะต้องเริ่มที่โรงเรียน ต้องเริ่มต้นจากโรงเรียนแต่ละห้อง และได้
มาตรฐานสูงในระดับสากล มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้มีคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาปฏิรูป คือ

- 1) มีความคิดริเริ่ม
- 2) มีความคิดสร้างสรรค์
- 3) มีคุณธรรม จริยธรรม
- 4) มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคม
- 5) สามารถพึ่งตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์โดยต้อง

ดำเนินการภายใต้กระบวนการที่สำคัญ ๆ คือ

- 5.1) มีการพัฒนาสถานศึกษา
- 5.2) มีการเรียนการสอน โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง
- 5.3) มีการจัดการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของผู้เรียน

และชุมชน

- 5.4) มีบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้
- 5.5) มีการประกันคุณภาพการศึกษา
- 5.6) มีการพัฒนาบุคลากร และผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ
- 5.7) การเทียบโอนผลการเรียน และประสบการณ์เรียนรู้
- 5.8) มีระบบการติดตามประเมินผลโดยมีการจัดทำ School review

และ School report ที่สามารถนำเสนอต่อสาธารณชน

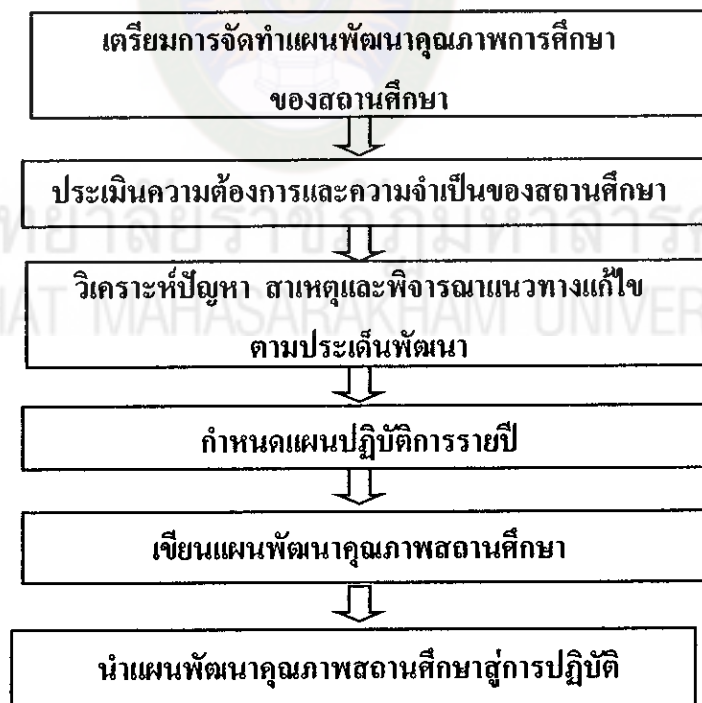
5.9) การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบผลการดำเนินงานทั้งนี้
เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตามที่ผู้เกี่ยวข้องต้องการและคาดหวังคือ ผู้เรียนมีคุณภาพในระดับ
สากล และห้องเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐาน

เพื่อให้การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ และบรรลุ
เป้าหมาย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดองค์ประกอบ

หลักของการปฏิรูปการศึกษาไว้ ดังเช่น จัดระบบบริหารและการจัดการให้มีเอกภาพ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นสถานศึกษาเป็นหน่วยวางแผนยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว และชุมชน องค์กรพัฒนาระบบการวางแผน การระดม และจัดสรรทรัพยากร การควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา โดยใช้ยุทธศาสตร์ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการควบคุม ตรวจสอบ แทรกแซงและประเมินคุณภาพ และให้มีการรายงานผลต่อสาธารณะ

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกรอบงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษา ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันทำดังแผนภูมิที่ 13

แผนภูมิที่ 13 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ. 2542 ข : 26

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กล่าวถึงการริเริ่มดำเนินการ โดยระดับนโยบายคัดเลือก สรรหา แต่งตั้งบุคลากรที่มีประสบการณ์สูง เป็นคณะจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเริ่มต้นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการเริ่มต้นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 การจัดตั้งคณะจัดทำแผน
- 1.2 การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่
- 1.3 การประสานความร่วมมือทางวิชาการ
- 1.4 การวางแผนทำงานของคณะผู้จัดทำแผน

ขั้นที่ 2 การประเมินความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษา

การประเมินความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เพราะทำให้สถานศึกษาได้รู้สภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้คือ

- 2.1 การทำความเข้าใจวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- 2.2 การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา
- 2.3 การสำรวจความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน
- 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาคตามประเด็นสำคัญของการพัฒนา

โดยกระบวนการอภิปราย ระดมพลังสมอง ตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินการในขั้นนี้ประกอบได้ด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

- 3.1 ทบทวนประเด็นสำคัญการพัฒนา
- 3.2 ตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการ
- 3.3 เขียนเป้าหมายการพัฒนา

3.4 เขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 4 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี

ในขั้นนี้เป็นการวางเค้าโครงแผนปฏิบัติการรายปี ประกอบด้วย
ขั้นตอนย่อย 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี

4.2 การตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนากับ

แผนปฏิบัติการรายปี

ขั้นที่ 5 การเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพควรสะท้อนสิ่งต่อไปนี้คือ แหล่งงบประมาณ
การวางแผน การเปลี่ยนแปลงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานงานวิจัย การประเมินผลบนพื้นฐานข้อมูล
การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประสาน
ความร่วมมือระหว่างกิจกรรมต่างๆ

ขั้นที่ 6 การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ดังนี้

6.1 สร้างการยอมรับแผน

6.2 มอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ

6.3 ทำความเข้าใจส่วนต่างๆ ของแผน

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วงจรเดมมิ่ง เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจในการบริหารจัดการใน
การดำเนินงานที่แสดงการทำงานที่สมบูรณ์เป็นระบบ ดังนี้

P (Plan)	หมายถึง	การวางแผน
D (Do)	หมายถึง	การดำเนินงาน
C (Check)	หมายถึง	การตรวจสอบผล
A (Act)	หมายถึง	การปฏิบัติการวางแผนใหม่

ในการดำเนินงานโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เริ่มจาก
การกำหนดเป้าหมาย หรือมาตรฐานของสถานศึกษา แล้ววางแผน (P) เพื่อไปสู่เป้าหมาย
ที่กำหนด จากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (D) ในขณะที่ดำเนินการก็ทำการตรวจสอบ (C)
ว่าการดำเนินการไปแล้วนำไปสู่เป้าหมายหรือไม่เพียงใด แล้วนำผลการตรวจสอบมาใช้แก้ไข

ปรับปรุง (A) แล้ววางแผนการดำเนินงานให้ขั้นต่อไปดีขึ้น และการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นวงจรตลอดเวลา

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

5.1 วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 ง : 9)

5.1.1 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตาม รวบรวมข้อมูล ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

5.1.2 เพื่อรวบรวมการจัดระบบสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

5.1.3 เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.1.4 เพื่อเตรียมพร้อมในการตรวจสอบคุณภาพภายนอก ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดสาระของการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1) วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง บ่งบอกถึงภารกิจของสถานศึกษา ต้องชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายตามความต้องการของท้องถิ่น

2) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแผนที่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างมีระบบ มีความชัดเจน ถูกต้อง สอดคล้องกับมาตรฐานของสถานศึกษามีแนวทางกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างชัดเจน ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่มีอยู่ แล้วเสนอแนวทางเพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง รวมทั้งนำเอกสารมาเผยแพร่ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องทราบ และนำไปปฏิบัติ

3) การเรียนการสอน เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นผู้เรียนตามมาตรฐานผู้เรียนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู

ออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริง ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาหลักสูตร สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาหลักสูตร สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์และวิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

4) การเรียนรู้ ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนภายในสถานศึกษามีการวัดผลที่สอดคล้องกับมาตรฐาน จึงประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร ผลงานของนักเรียน ระบบการประเมินผล และการสนับสนุนการเรียนรู้

5) การบริหารและการจัดการ เป็นการนำทรัพยากร และวิธีการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างชัดเจน มีระบบ มีมาตรฐาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด มุ่งเน้นที่ผลผลิต ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและสังคมโดยส่วนรวม

5.2 กระบวนการการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่จะเกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง มีกระบวนการดำเนินการดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545 ง : 10)

5.2.1 การวางแผนการดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการชี้แจงแนวทางการดำเนินการ วิธีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนรู้และเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอบข่าย สาระสำคัญของการตรวจสอบและทบทวน และร่วมกันกำหนดวางแผนการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของทุกคน และภาพรวม

5.2.2 วิธีการดำเนินงาน ครูทุกคนดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน ตามภาระงานและกิจกรรมของตนเอง ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เสนอคณะทำงานเพื่อสรุปเป็นข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารต่อไป

5.2.3 การสรุปผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการสรุปการดำเนินงานเทียบกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เสนอแนะว่าควรปรับปรุงและพัฒนาอย่างไร

5.2.4 การรายงานข้อมูล ระยะเวลาและวันที่ทำการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาในหัวข้อ ขอบเขตและวัตถุประสงค์ วิธีการมาตรฐานที่ใช้ในการตรวจสอบ

สิ่งที่กระทำได้สำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง รวมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาและเรื่องที่ต้องแก้ไข

5.2.5 การปฏิบัติเพื่อการพัฒนา และการแก้ไขปรับปรุง เป็นการระบุสิ่งที่กระทำได้สำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการจัดทำบันทึก ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการจัดทำบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการกำหนดเวลาในการปรับปรุง เมื่อเสร็จก็เสนอผู้บริหารอีกครั้ง

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ จนถึงการปรับปรุงแก้ไข และการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาแล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษาได้ใน 2 ลักษณะคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 38)

6.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา ในทุกระดับ ทุกช่วงชั้น และครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนสื่อความ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานต้นสังกัด จะดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของทุกโรงเรียน เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์ มาตรฐานกลาง และยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

6.2 การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยโรงเรียนต้อง ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุก มาตรฐาน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

7.1 วัตถุประสงค์ของการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการ ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการรายงานประจำปี หรือ รายงานการประเมินตนเองในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 กำหนด กลุ่ม เป้าหมายที่จะรายงานคือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดย

กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 จ : 6)

7.1.1 เพื่อแสดงภาระความรับผิดชอบ ในผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชนทราบเมื่อสิ้นปีการศึกษา

7.1.2 เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป

7.1.3 เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเตรียมความพร้อมที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอกต่อไป

7.2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการกำหนดรูปแบบของการรายงานผลการประเมินภายในสถานศึกษา เป็นการรายงานให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงสภาพ และผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการสื่อสาร รูปแบบของการรายงาน สุวิมล ว่องวาณิช ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำรายงานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 41)

7.2.1 รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาให้พิจารณาตามที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสม ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่โรงเรียนควรออกแบบให้สอดคล้องกับการรายงานผลการประเมินตนเองที่โรงเรียนจัดทำเพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละปี

7.2.2 รายงานการประเมินตนเอง ควรมีเนื้อหาโดยสังเขป อ่านเข้าใจง่าย กระชับ สามารถนำข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพประกอบการรายงาน หรือนำเสนอรูปแผนภูมิ กราฟ ตาราง ตามที่เห็นว่าเหมาะสม

7.2.3 การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียน ในช่วง 5 ปีด้วย

7.2.4 สำหรับเอกสารอ้างอิง ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ข้อมูลที่คิดว่ามีความสำคัญ และจำเป็นให้บรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (ฉบับสมบูรณ์)
- 2) หลักฐานอ้างอิงที่คิดว่าสำคัญ แต่ไม่สามารถจะบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจทำเป็นเอกสารประกอบการรายงานการประเมินตนเองได้

7.2.5 รายงานผลการประเมินตนเองที่ใช้ในโรงเรียน โรงเรียนสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับการจัดทำสรุปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีความยาวไม่เกิน 20-30 หน้า (ถ้าสามารถจัดทำได้)

7.3 สาระสำคัญของคุณภาพการศึกษา

เนื่องจากรายงานการประเมินผลคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเอกสารที่ส่งบอกถึงสถานศึกษา และผลการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นจึงต้องมีสาระสำคัญของรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 ง : 44-45)

7.3.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา

- 1) ชื่อสถานศึกษา สถานที่ตั้ง ระดับ/ประเภทที่เปิดสอน
- 2) โครงสร้างการบริหารองค์กร
- 3) จำนวนครู/จำนวนผู้เรียนปัจจุบัน
- 4) วิสัยทัศน์ และภารกิจ
- 5) ภาพรวมของสถานศึกษา

7.3.2 สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษา

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนด
- 2) ผลการดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) ความก้าวหน้า และความสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรมสำคัญของสถานศึกษาที่จัดให้ผู้เรียน และชุมชนในด้านต่างๆ
- 4) ความสำเร็จและความภาคภูมิใจของสถานศึกษาที่สร้างความพึงพอใจ และความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา
- 5) โครงการพิเศษที่จัดได้ผลดีเด่น

7.2.3 สภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษา ตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์

- 1) คุณภาพผู้เรียน
- 2) คุณภาพการเรียนการสอน
- 3) คุณภาพการเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 4) การบริหารจัดการสถานศึกษา

- 5) การพัฒนาบุคลากร
- 6) ความสัมพันธ์กับชุมชน
- 7) ทรัพยากร งบประมาณ

7.2.4 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

- 1) สรุปผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ ตามที่แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษากำหนดในรอบปี
- 2) สรุปประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) แนวทางการพัฒนาในปีถัดไป

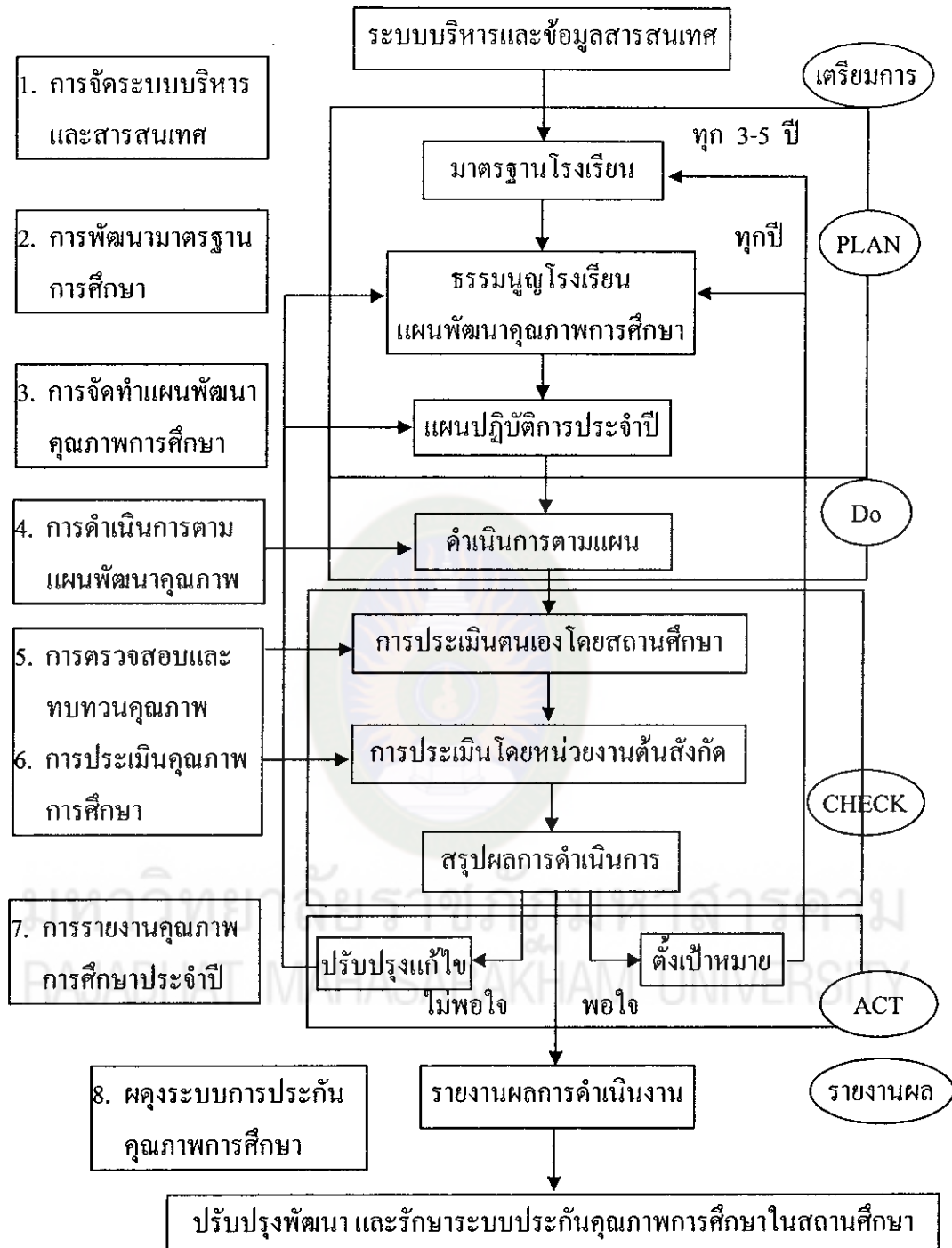
8. การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษายั่งยืนแล้วนั้น โรงเรียนจะต้องผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ

8.1 ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งในช่วงก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ

8.2 ทำการปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8.3 นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ดังแผนภูมิที่ 14

แผนภูมิที่ 14 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 44

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนนาข่าวิทยาคม

โรงเรียนนาข่าวิทยาคมได้รับการตรวจเยี่ยมเมื่อวันที่ 11-13 โดยบริษัท เอส. เอ. วิชั่น และได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านผู้เรียน ซึ่งสรุปผลการประเมินโดยภาพรวมตามรายมาตรฐาน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการประเมินภายนอกของโรงเรียนนาข่าวิทยาคม

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้บริหาร			
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา		/	
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา		/	
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			/
มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ		/	
มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้		/	
ด้านครู			
มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ		/	
มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ		/	
ด้านผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			/

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้บริหาร			
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์		/	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร		/	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง		/	
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต		/	
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี			/
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา			/

การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

เป็นการวิจัยที่คนในชุมชนที่เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัย ได้กลับบทบาทมาเป็นผู้ร่วมวิจัย นับตั้งแต่การตัดสินใจว่า ควรจะมีการริเริ่มศึกษาวิจัยปัญหาหนึ่งๆหรือไม่ การประมวลหลักฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลที่ค้นพบจากการวิจัย รวมถึงการกระจายผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ โดยทั่วไปการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR Research) เป็นการวิจัยเพื่อชุมชน ที่มีลักษณะเด่นดังนี้

1. เป็นการวิจัยเชิงสร้างประชาสังคม โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มไปพัฒนาชุมชน ซึ่งทั้งผู้วิจัย และสมาชิกในชุมชน ศึกษา และวิเคราะห์ชุมชนร่วมกัน
2. ระเบียบวิธีวิจัยมักเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา หรือเป็นวิธีวิจัยเชิงพัฒนา
3. ประเด็นวิจัยเกี่ยวข้องกับวิถีดำรงชีวิตทุกด้านของชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่อยู่บนรากฐานของการพึ่งพาตนเอง

ข้อแตกต่างระหว่างการวิจัยแบบ Participatory และแบบ Participatory action research ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการวิจัยว่า เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือไม่ ถ้าเป็นงานวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลก็จะเป็นงานวิจัยแบบ Participatory research แต่ถ้ามีการประยุกต์หาทางแก้ปัญหาไปพร้อมๆกันด้วยก็จะเป็น Participatory action research (PAR)

วิธีการ PAR จะมีลักษณะเน้นเหมือน Participatory research แต่มีส่วนเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา ในการศึกษาชุมชน จึงศึกษาชุมชนโดยการศึกษาค้นคว้า และศึกษาหาทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อช่วยแก้ปัญหา

ในการศึกษาชุมชน มักจะใช้วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน เพื่อการศึกษาค้นคว้า หรือ Need assessment เป็นการช่วยกันวิเคราะห์ว่าสภาพปัจจุบันมีข้อบกพร่องที่ใดบ้าง เรื่องอะไรบ้าง บางหน่วยงานเชื่อว่า การศึกษาความต้องการจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ซึ่งรัฐบาลกำลังให้ทำในทุกหมู่บ้านในปัจจุบัน เป็นวิธีการศึกษาสภาพชุมชนเพื่อเรียนรู้ปัญหาของชุมชนอยู่แล้ว ถ้าชาวบ้านได้ช่วยกันศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจัง และไม่ใช่ว่ากรอกข้อมูลโดยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิเพียงคนสองคน ก็คงพอถือได้ว่ามีการศึกษาสภาพชุมชนพอสมควร

นอกเหนือจากการศึกษาสภาพชุมชน เพื่อค้นหาปัญหาที่ควรแก้ไขแล้ว ถ้าจะมีการแก้ไขให้ได้ผล ก็ควรจะมีการสำรวจทรัพยากรในชุมชน (Resource assessment) ซึ่งจะรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ บริการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ การเก็บข้อมูลทุกระดับ เน้นการหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และศึกษาว่า ทรัพยากรในท้องถิ่นมีอะไรบ้างที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา เป็นการพยายามประยุกต์ข้อมูล 2 เรื่อง คือเรื่องปัญหาและเรื่องทรัพยากรท้องถิ่น ดูว่าทำอะไรจึงจะนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาแก้ปัญหาได้

การดำเนินการ โครงการวิจัยในลักษณะวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการพัฒนาชุมชนไปด้วยนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการที่ชาวบ้านจะต้องร่วมตัดสินใจว่าจะเลือกกิจกรรมพัฒนาด้านใด และต้องมีการตกลงในรายละเอียดว่าใครจะร่วมทำโครงการในช่วงไหน อย่างไร เมื่อถึงขั้นดำเนินการต้องทำตามที่ตกลงกันไว้ หรือถ้าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบ้าง ก็สามารถตกลงกันใหม่ได้ การดำเนินการทั้งหมดเน้นที่การช่วยกันคิดช่วยกันทำเป็นหลัก งานจึงจะสำเร็จ ถ้าไม่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันคิด ร่วมกันทำได้ งานก็จะไม่สำเร็จ และอาจกล่าวได้ว่า นักวิจัยไม่สามารถใช้วิธีการแบบ PAR ให้บรรลุผลได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ธัญลักษณ์ น้อมนิล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามแนวปฏิบัติ 8 ประการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามเกณฑ์และตัวชี้วัดคุณภาพ 7 ปัจจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามแนวปฏิบัติ 8 ประการของครูผู้สอนจากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามเกณฑ์และตัวชี้วัดคุณภาพ 7 ปัจจัยของครูผู้สอนจากโรงเรียนขนาดต่างกันพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อความพร้อมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฉัตรชัย ต๊ะปิ่นตา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมโรงเรียนเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ผลจากการศึกษา พบว่า ระดับการดำเนินงาน การเตรียมโรงเรียนเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) การศึกษาการเตรียมการ 2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา 3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 5) การพัฒนาและการปรับปรุง 6) การเตรียมการรับประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนด ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบการ

ดำเนินงานจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการระดับมาก

คำปุ่น ภูเงิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. บุคลากรโดยรวมและจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียน เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติตาม มาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่มีที่ตั้งต่างกัน เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยรวมและรายด้าน 2 ด้านคือ ด้านกระบวนการด้านปัจจัยไม่แตกต่างกัน แต่บุคลากรในโรงเรียนในเขตเทศบาล เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติมากกว่าบุคลากรในโรงเรียนนอกเขตเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบมีดังนี้

- 3.1 ด้านผลผลิต ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ มีแนวทางการแก้ปัญหาคือ ศึกษาเป็นรายกรณี แล้วจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ใช้การวิจัยในชั้นเรียนเข้าทำการศึกษาค้นคว้าแก้ไข

- 3.2 ด้านกระบวนการ ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การไม่นำผลการประเมินไปปรับปรุงการปฏิบัติงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มีแนวทางแก้ปัญหาคือ สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรให้เห็นความสำคัญของการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยการสร้างขวัญกำลังใจและชื่นชมผลงาน

- 3.3 ด้านปัจจัย ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การขาดงบประมาณ มีแนวทางแก้ปัญหาคือ ขอบประมาณจากรัฐเพิ่มขึ้น ระดมทุนจากชุมชนและเอกชน

สวาท สารกาญจน์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้าราชการครูโดยรวมและจำแนกตามโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน เห็นว่ามีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและ 5 ขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง และมีการ

ดำเนินงานในชั้นการศึกษาและเตรียมการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้าราชการในกลุ่มโรงเรียนที่ 1 กลุ่มโรงเรียนที่ 4 และกลุ่มโรงเรียนที่ 5 เห็นว่ามีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวในชั้นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดต่างกัน เห็นว่ามีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่างกัน ส่วนข้าราชการครูในกลุ่มโรงเรียนต่างกัน เห็นว่ามีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมและ 5 ชั้นตอนแตกต่างกัน

3. ปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา 3 อันดับแรกของแต่ละชั้นตอนมีดังนี้ ชั้นการศึกษาและการเตรียมการคือ บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรไม่เพียงพอ และเวลาในการปฏิบัติงานไม่เหมาะสม แนวทางในการแก้ปัญหาคือ การจัดอบรมและให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ การนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการอุทิศเวลาให้มากขึ้น ชั้นวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาคือ บุคลากรมีคาบสอนมาก บุคลากรไม่เพียงพอ และการวางแผนไม่เหมาะสม แนวทางในการแก้ปัญหาคือ การจัดอบรมทำความเข้าใจ การจัดงบประมาณสนับสนุนในการวางแผน และการแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง ชั้นการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดงบประมาณ และเวลาไม่เหมาะสม แนวทางในการแก้ปัญหาคือ ประชุมชี้แจง จัดอบรม จัดระบบงานให้มีคุณภาพ และอุทิศเวลาให้กับทางราชการ ชั้นตอนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาคือ ขาดการติดตามและการตรวจสอบที่ดี ขาดความต่อเนื่อง และจัดอบรมประชุมชี้แจง ชั้นการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานคือ กรรมการขาดความรู้ความเข้าใจ เวลาไม่เหมาะสม ขาดบุคลากร แนวทางในการแก้ปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้กับบุคลากร ชั้นเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอกคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ครูและบุคลากรไม่ให้ความสำคัญกับการประเมิน และขาดงบประมาณ แนวทางในการแก้ปัญหาคือ สร้างความเข้าใจ อบรมชี้แจงให้ความรู้ และเพิ่มบุคลากร

สุริยา มะโยธี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย จากองค์ประกอบ หลักการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ส่วน คือส่วนการควบคุมคุณภาพการศึกษา ส่วนการตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพ และส่วนการประเมินและรับรองคุณภาพ การศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. บุคลากรโดยรวมจำแนกตามสถานภาพคือ ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และสหวิทยาเขต เห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม และแต่ละส่วนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นสหวิทยาเขตเทศรังสีมีการดำเนินการส่วน การประเมิน และรับรองคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก สหวิทยาเขตศรีชนนครพิชัย และ สหวิทยาเขตศรีพรเจริญ มีการดำเนินงานส่วนการควบคุมคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสหวิทยาเขตต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม ส่วนการตรวจสอบทบทวน และปรับปรุง คุณภาพการศึกษาไม่ต่างกัน แต่บุคลากรในสหวิทยาเขตศรีเจริญเห็นว่า สหวิทยาเขตมีการ ดำเนินงานส่วนการควบคุมคุณภาพการศึกษามากกว่าสหวิทยาเขตสระเศษ และบุคลากร ในสหวิทยาเขตเทศรังสี เห็นว่า มีการดำเนินงานส่วนการประเมินและรับรองคุณภาพ การศึกษามากกว่าสหวิทยาเขตท่าบ่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาจังหวัดหนองคาย มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก ขาดสื่อเทคโนโลยี บุคลากรไม่ได้ศึกษาดูงานการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการติดตาม งานที่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน ขาดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ขาดการจัดนิทรรศการการแสดงผลงาน และ ไม่มีการสรุป และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

ปาริชาติ วรจิตติ (2545 : 112-115) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงาน เพื่อเข้าสู่ คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่า

1. ด้านกระบวนการการดำเนินงานเพื่อเข้าสู่คุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ในขั้นตอนที่หนึ่ง คือ การศึกษาและ เตรียมการพบว่า โรงเรียนทุกโรงได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กรมสามัญศึกษากำหนด มีการตั้ง

คณะทำงานศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามที่กรมสามัญศึกษา
แนะนำ มีการสร้างการรับรู้ การยอมรับในความจำเป็น และความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยให้
บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาคุณภาพ ขั้นตอนที่สอง คือ การวางแผนการ
ประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดทำมาตรฐานการศึกษา โดยยึด
มาตรฐานการศึกษาของกรมสามัญศึกษา 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด มีการจัดทำข้อมูล
พื้นฐานการศึกษา โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และ
ด้านผลผลิต ส่วนการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนมีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี
โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา แต่ไม่ได้ดำเนินการ
ทุกโรงเรียน เนื่องจากขาดความชัดเจนในการดำเนินการ ขั้นตอนที่สาม คือ การนำแผน
การประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่งได้พยายามสร้าง
ความเข้าใจกับบุคลากร มีการพัฒนาบุคลากรอย่างหลากหลาย มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ยังคงขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ
ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านปัญหาในกระบวนการดำเนินงานเพื่อเข้าสู่คุณภาพตามมาตรฐาน
การศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า บุคลากรบางคนไม่ให้ความสำคัญ
ในการดำเนินงาน ไม่ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง แต่โรงเรียนส่วนใหญ่มีทีมงาน
ที่ทำงานอย่างจริงจัง ผู้บริหารให้การสนับสนุนในการทำงาน ในการจัดทำมาตรฐานการ
ปฏิบัติงานของฝ่าย หน่วยงานและมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคคล โรงเรียนส่วนใหญ่
ยังขาดความชัดเจนในรูปแบบและวิธีการ ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาไม่ค่อยมี
ส่วนร่วมในการดำเนินงาน ฝ่ายบริหารขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่าง
ต่อเนื่อง โรงเรียนดำเนินการแก้ไขโดยให้บุคลากรลงมือปฏิบัติจริง และเน้นการทำงานเป็นทีม
ให้ตัวแทนชุมชนมีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาและเข้าร่วมการดำเนินงานอย่าง
ต่อเนื่อง รวมทั้งฝ่ายบริหารทำการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้
ได้ตามที่มาตรฐานกำหนด

ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กรม
สามัญศึกษากำหนดให้ แต่ยังไม่ครบทุกองค์ประกอบเนื่องจากส่วนใหญ่ยังขาดความชัดเจนใน
รูปแบบและวิธีการ สำหรับปัญหาในกระบวนการดำเนินงานเกิดจากบุคลากรบางส่วนยังไม่ให้
ความสำคัญในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่งได้ดำเนินการ

แก้ไขโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด

มานิตย์ สนิทบรรเลง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ระดับการเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย รายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับการเตรียมตัว เพื่อรองรับการประเมินภายนอกโดยรวมไม่แตกต่างกัน การเตรียมตัวรายด้าน ด้านการเตรียมเอกสารหลักฐาน แบบรายงานผล มีการเตรียมตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการเตรียมบุคลากร และด้านการสร้างความเข้าใจไม่แตกต่างกัน

วาสนา ภูักดิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และความวิตกกังวลต่อการประเมินภายนอกของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานมาตรฐานโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานมาตรฐานโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจ ถูกต้องต่อการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี มีเจตคติต่อการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี และมีความวิตกกังวลต่อการประเมินภายนอกอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจต่อการประเมินภายนอก และมีเจตคติต่อการประเมินภายนอกดีกว่าครูผู้รับผิดชอบงานมาตรฐานโรงเรียน แต่มีความวิตกกังวลน้อยกว่าครูผู้รับผิดชอบงานมาตรฐานโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เวียงชัย ราชฤทธิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3,4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า

1. ระดับการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของ สมศ. ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3,4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2546 โดยภาพรวมพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายมาตรฐาน พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ยกเว้น 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4,5,6 และ 24 มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการดำเนินงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า โดยภาพรวมและรายมาตรฐาน พบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ในโรงเรียนขนาดกลาง พบว่า โดยภาพรวมและรายมาตรฐาน พบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ยกเว้น 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4,5,6 และ 8 มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และ ในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โดยภาพรวมและรายมาตรฐาน พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ยกเว้น 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4,5,6 และ 24 มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพศึกษา ของ สมศ. ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3,4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2546 จำแนกตามขนาด โรงเรียนพบว่า โดยภาพรวม ระดับการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของ สมศ. ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติ เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มีระดับการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของ สมศ. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 14 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 4,5,6,8,12,14,15,16,17,19,20,23,24 และ 27 ส่วนมาตรฐานอื่นไม่แตกต่างกัน ทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า มาตรฐานที่ 4,5,6,8 และ 12 โรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกับ โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาตรฐาน ที่ 14,16,17,19 และ 20 โรงเรียนขนาดกลาง แตกต่างกับ โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาด เล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาตรฐานที่ 15,23,24 และ 27 โรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกับ โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน มาตรฐานอื่นไม่แตกต่างกันทางสถิติ

สรรพศิริ จันทร์ทอง (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานตามมาตรฐาน คุณภาพการศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรกของ โรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ช่วงชั้น ที่ 3-4 จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. การดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพ ภายนอกกรอบแรก ของโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3-4 จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมี การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ มาตรฐานเกี่ยวกับ

ครูผู้สอน มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน และมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร และเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาตามมาตรฐาน พบว่า

1.1 มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน ทุกมาตรฐานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา และมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.2 มาตรฐานเกี่ยวกับครู ทุกมาตรฐานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้คือ มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

1.3 มาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร ทุกมาตรฐานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้คือ มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

2. โรงเรียนที่จัดการเรียนรู้อายุชั้นที่ 3-4 จังหวัดมหาสารคาม ที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลางมีการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือไม่แตกต่างกัน ส่วนมาตรฐานเกี่ยวกับครูผู้สอน และมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมพงษ์ แก้วฤทธิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่า

1. การดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้เรียนตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มาตรฐานด้านผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้เรียนไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านผู้บริหาร ควรจัดอบรมให้ความรู้ทักษะการบริหารสถานศึกษาให้กับผู้บริหาร ควรจัดระบบบริหารจัดการที่ดีภายในโรงเรียน ควรสนับสนุนปัจจัยในการบริหารให้เพียงพอ และควรนิเทศการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้านครู ควรจัดสรรครูให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ควรจัดให้ครูได้สอนตรงตามความรู้ความสามารถ ควรจัดอบรมเพิ่มความรู้ใหม่ๆ ให้ครูอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดหาลูกจ้างมาทำงานธุรการแทนครู และด้านผู้เรียน ควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มาใช้สอนนักเรียน ควรอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและระเบียบวินัย ควรจัดให้นักเรียนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง และควรส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรง

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

สมิท (Smith, 1991 : 2228-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ณ มลรัฐจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนคือ โรงเรียนมีการประเมินผลการดำเนินงานอยู่เสมอ มีระบบการดำเนินงานด้านวิชาการที่เข้มแข็ง มีบรรยากาศทางวิชาการ มีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายและความคาดหวังสูงในการปฏิบัติงาน

เคเมน (Kemen, 1993 : 2013-A) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาผลกระทบของกระบวนการตรวจสอบหลักสูตรในระบบ 3 โรงเรียน (การบริหารเชิงกลยุทธ์ การประกันคุณภาพการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบถูกออกแบบเป็นเครื่องมือการประกันคุณภาพ ซึ่งเน้นการพัฒนาหรือกระบวนการบริหารและกลยุทธ์ การตรวจสอบหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่มีความสามารถตรวจสอบในช่วงปี ค.ศ.1970-1979 รวมถึงหลักการใช้หลักสูตร

และความตระหนักในผลลัพธ์ของนักศึกษาในช่วง 1970-1979 การก่อกำเนิดผลผลิตหรือผลลัพธ์ของระบบตรวจสอบ

คอนเดโร (Dondero. 1993 : 1607-A) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการโรงเรียนที่อาศัยโรงเรียนพื้นฐานระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู ประสิทธิภาพของโรงเรียนและความพึงพอใจในผลการศึกษา พบว่า ครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจร่วมกัน มีความสุขในการทำงาน ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การที่ครูได้มีโอกาสในการร่วมตัดสินใจ พบว่า มีความสัมพันธ์ในด้านบวกกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

แพททริเซีย (Patricia. 1994 : 105-A) ได้ศึกษาการประเมินผลความก้าวหน้าไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา และควบคุมการปฏิบัติในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลียพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในโรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงนั้นอาศัยกลไกทางสังคมช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากจังหวัดหนึ่งไปยังจังหวัดหนึ่ง ในประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการประเมินจากภายนอก มีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนสู่การควบคุมคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาขั้นสูงต่อไป

แซดเลอร์ (Sadler. 1996 : 2309-A) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการรับรู้ของครูใหญ่ ที่ยอมรับการอบรมการดำเนินการในฐานะที่เป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในกรอบการอบรม และการดำเนินการตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบควบคุมคุณภาพในระดับสูง และอยากให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

เชียนาน (Sheahan. 1998 : 5811-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการเพิ่มความน่าเชื่อถือ และคำจำกัดความของคำว่าคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของสาธารณชนมีผลต่อความต้องการในการสร้างเอกภาพ และมาตรการวัดคุณภาพการศึกษาในระดับสูง
2. การสร้างความเชื่อมั่นเป็นวิธีที่ดีที่สุดต่อการวัดคุณภาพการศึกษา
3. ควรเน้นการวัดผลการเรียนของนักเรียนให้มากขึ้นในฐานะที่มันเป็นตัววัดคุณภาพ

4. ชุมชนต้องให้ความสนใจกับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดคุณภาพทางการศึกษา

5. คุณภาพทางการศึกษาในระดับสูง เป็นแนวคิดที่พลิกแพลงได้ ยากที่จะจำกัดความ

นิวบี (Newby. 1998 : 88-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในโรงเรียนประถมศึกษาโดยเปรียบเทียบระหว่าง 4 โรงเรียนที่ใช้หลัก TQM ในการบริหารงาน ผู้วิจัยใช้ทั้งข้อมูลด้านคุณภาพและด้านปริมาณปรากฏว่า ด้านปริมาณทำให้ทราบว่ามีความแตกต่างกัน 3 แห่ง แห่งแรกแตกต่างกันในเรื่องการฝึกตอบสนอง แห่งที่ 2 แตกต่างกันในเรื่องความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน และสิ่งที่เขาพอใจกลายเป็นมาตรการวัดคุณภาพ แห่งที่ 3 แตกต่างกันในเรื่องคุณภาพ ส่วนอีกแห่งหนึ่งที่ไม่แตกต่างกันพบว่า 29 เปอร์เซ็นต์ของโรงเรียนที่ใช้ TQM และ 31 เปอร์เซ็นต์ ที่ไม่ใช่ TQM กำลังประสบกับความตกต่ำ ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่าผู้ถูกวิจัยมีความพึงพอใจกับงานที่ทำอยู่ในระดับต่ำทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการที่จะเป็นอยู่มากและข้อมูลเชิงคุณภาพยังสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน โรงเรียนที่ใช้หลัก TQM ในการบริหารงานจะให้ความสนใจกับความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน แต่กลับสนใจเรื่องผลการสอบ ระเบียบ และหลักการสอนเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติขั้นพื้นฐาน

ทัฟฟ์ (Taff. 1998 : 2486-A) ได้ทำการวิจัยความเข้าใจของครูเกี่ยวกับบทบาทพฤติกรรมของผู้บริหาร และประสิทธิภาพในการทำงานของโรงเรียน โดยศึกษาเพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของโรงเรียน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพอสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นระบบที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ และสามารถรับประกันได้ว่าผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่

หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่แต่ละโรงเรียนต้องมีการ
ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และมีการประเมินคุณภาพจากองค์กรภายนอกเพื่อยืนยัน
ผลการดำเนินงานของโรงเรียน และเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐานและมี
คุณภาพตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษานำผลการประเมิน
คุณภาพภายนอกมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนนาข่าวิทยาคม สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติราชการอยู่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY